

Київський національний торговельно-економічний університет
Кафедра економіки та фінансів підприємства

ВИПУСКНА КВАЛІФІКАЦІЙНА РОБОТА

на тему:

Планування активів підприємства за матеріалами ТОВ «Переробно-макаронний комбінат» м. Київ

Студента 2 курсу 1 м групи,
спеціальності 051 «Економіка»,
спеціалізації «Економіка та
безпека бізнесу»
Заочна форма навчання

Котляр Марина
Сергіївна

Науковий керівник –
канд. екон. наук, доцент

Мельник Вікторія
Владимірівна

Гарант освітньої програми
д-р екон. наук, проф.

Блакита Ганна
Владиславівна

Київ 2019

ЗМІСТ

ВСТУП.....	3
РОЗДІЛ 1. <u>ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ</u> <u>АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА</u>	6
РОЗДІЛ 2. <u>ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ</u> <u>ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА</u>	21
2.1. Аналіз обсягу та структури активів підприємства.....	21
2.2. Оцінка ефективності формування та використання активів підприємства.....	29
2.3. Систематизація та кількісна оцінка факторів, що впливають на ефективність використання активів підприємства.....	38
РОЗДІЛ 3. <u>ОБґРУНТУВАННЯ ПЛАНОВОГО ОБСЯГУ ТА СТРУКТУРИ</u> <u>АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА</u>	43
ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ.....	55
СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ.....	58
ДОДАТКИ.....	66

ВСТУП

Актуальність теми. Активи відіграють важливу роль в діяльності підприємства, оскільки за допомогою їх ефективного формування і використання підприємство покращує свою діяльність, підвищує свій економічний потенціал і як наслідок отримує прибуток. Основною проблемою, що виникає на шляху в оптимізації структури активів, є неповна теоретико-методична база, що характеризується одноманітністю підходів науковців та приділення уваги лише на окремі проблеми. Відсутність розвитку наукових підходів значно заповільнює процес комплексного управління активами, що матиме застосування на практиці в сучасних умовах ведення економічної діяльності підприємства.

Планування структури активів підприємства є важливим елементом підвищення ефективності діяльності підприємства, оскільки розробка і впровадження раціональних підходів в управлінні активами забезпечують стійкість фінансового стану, кредитоспроможності, інвестиційну привабливість підприємств.

Для здійснення господарської діяльності кожне підприємство повинно мати певне майно, яке належить йому на правах власності чи володіння. Все майно, яке є в розпорядженні підприємства і яке відображено в його балансі, називається його активами. Саме тому, ефективне планування активів є одним із завдань підприємства. Його реалізація безпосередньо пов'язана з формуванням та забезпеченням ефективного використання виробничого потенціалу підприємства. В процесі реалізації цього завдання, виходячи з планових обсягів діяльності, визначається реальна потреба в окремих видах активів і визначається загальна їх сума, оптимізується склад джерел фінансування активів з позиції ефективного комплексного їх використання, а також необхідної їх ліквідності для забезпечення постійної платоспроможності та забезпечується прискорення обороту окремих видів активів.

Широкий спектр питань, пов'язаних з теоретичними та методичними аспектами оцінювання та планування обсягу активів підприємства досліджені в роботах ряду вітчизняних та зарубіжних вчених Бланка І.О., Гаркуші Н.М.,

Терещенка О.О., Савицької Т.С., Балабанова І.Т., Ковалева В.В., Чубка О.М., Нікбахта Е., Гроппелі А. та інших.

Метою випускної кваліфікаційної роботи є дослідження особливостей планування активів підприємства та обґрунтування пропозицій щодо його вдосконалення.

Відповідно до встановленої мети було сформульовано та вирішено наступні *завдання*:

- визначити теоретико-методичні основи планування активів підприємства;
- здійснити аналіз обсягу та структури активів підприємства;
- провести оцінку ефективності формування та використання активів підприємства;
- здійснити систематизацію та кількісну оцінку факторів, що впливають на ефективність використання активів підприємства;
- обґрунтувати планові обсяги та структуру активів підприємства.

Об'єктом дослідження є процес планування активів підприємства ТОВ «ПМК».

Предмет дослідження є теоретичні та методологічні засади планування активів підприємства та напрямки його удосконалення в сучасних умовах господарювання.

Емпіричною базою дослідження є матеріали товариства з обмеженою відповідальністю «Переробно-макаронний комбінат», яке зареєстровано за адресою м.Київ вул. Стельмаха буд. 10-А.

Основними видами діяльності підприємства за КВЕД є: виробництво борошномельно-круп'яної помисловості, оптова торгівля зерном (пшениця, жито, овес) насінням та борошном, роздрібна торгівля в неспеціалізованих магазинах .

Чистий дохід підприємства у 2019 році становив 163804,9 тис.грн, обсяг чистого прибутку – 13929,9 тис.грн. Обсяг активів підприємства станом на

01.01.2020 року складає 83733,0 тис.грн, а обсяг власного капіталу – 49454,3 тис.грн.

Методи дослідження. З метою отримання обґрунтованих висновків у процесі написання випускної кваліфікаційної роботи були використані загальнонаукові методичні прийоми (аналіз, синтез, індукція і дедукція), економіко-статистичні методи (порівняння, групування, аналіз динамічних рядів, графічний метод), економіко-математичні методи (моделювання).

Обробка інформаційного забезпечення здійснювалась з використанням сучасних інформаційних технологій і програм.

Теоретико-методологічною основою випускної кваліфікаційної роботи стали законодавчі та нормативні акти України, наукові праці вітчизняних та зарубіжних вчених. Інформаційну базу дослідження складає фінансова звітності ТОВ «ПМК».

Практичне значення результатів проведеного дослідження спрямоване на використання конкретних методик щодо оптимізації структури активів підприємства, а також обґрунтування комплексу заходів, спрямованих на удосконалення їх планування та обґрунтування показників підвищення ефективності їх використання у плановому періоді на ТОВ «ПМК».

За результатами дослідження було опубліковано статтю на тему «Економічна сутність активів підприємства» яка увійшла у збірник наукових статей студентів КНТЕУ «Економіка і фінанси підприємства» (К.: КНТЕУ, 2019 Ч-1 С. 56-62).

Випускна кваліфікаційна робота складається зі вступу, 3 розділів, висновків і пропозицій, списку використаних джерел, додатків. Робота викладена на 55 сторінках комп'ютерного тексту, містить 3 ілюстрацій, 29 таблиць, 3 додатки, список використаних джерел налічує 46 найменувань.

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИКО-МЕТОДИЧНІ ОСНОВИ ПЛАНУВАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

Активи являють собою економічні ресурси підприємства у різних видах, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності. Вони формуються для конкретних цілей здійснення цієї діяльності у відповідності до місії та стратегії економічного розвитку підприємства і у формі сукупних майнових цінностей характеризують основу його економічного потенціалу. Активи підприємства повинні відповідати функціональній направленості та обсягам діяльності підприємства.

Згідно Національному стандарту бухгалтерського обліку «Загальні вимоги до фінансової звітності» активи відображаються в балансі за умови, що їх оцінка може бути достовірно визначеною і очікується отримання в майбутньому економічних вигод, пов'язаних з їх використанням [34].

Відповідно до НП(С)БО 1, активи – це ресурси, контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому [34].

У вітчизняних та зарубіжних теоріях фінансового менеджменту існують різноманітні підходи щодо визначення поняття «активи». Однак за різним набором наукової термінології нерідко прослідковується однакова економічна сутність.

Бланк І.О, Ситник Г.В. трактують поняття активи як ресурси, що відображають інвестиційні рішення, прийняті компанією за період її діяльності, вони є контрольовані підприємством в результаті минулих подій, використання яких, як очікується, призведе до збільшення економічних вигод у майбутньому [1, с. 223]. На наш погляд, у своєму підході вони посилаються на положення чинних стандартів фінансового обліку, доповнюючи його певним економічним змістом. Бланк І.О. акцентує увагу як на матеріальному, так і фінансовому аспектах категорії активів та наголошує на тому, що активи повинні належати підприємству на правах власності або володіння.

Володькіна М.В. [8, с. 84], Гаркуша Н.М., Руденко І.В. [9, с. 290], Гринюк І. [12, с. 67] визначають активи підприємства як ресурси, які перебувають у розпорядженні підприємства і використання яких веде до збільшення

економічних вигод у майбутньому. Вважаємо, що таке визначення розкриває ресурсний підхід до поняття активів. Однак, його доцільно розширити більш конкретною ознакою, відповідно до якої активи підприємства повинні принести підприємству вигоду у майбутньому.

Домбровська Н.Р. [18], Донін Є.О [19, с. 77-78] та Жук О.С. [22, с. 18] характеризують активи підприємства як майно в його матеріальній і нематеріальній формах, придбане підприємством за рахунок власних або залучених ресурсів, що перебувають у його розпорядженні та призначені для використання у фінансово-господарській діяльності з метою отримання прибутку. На наш погляд, до активів відносять всі види майна підприємства, що належать йому на праві власності й використовуються для здійснення статутної діяльності. Активи балансу містять відомості про розміщення капіталу, що є в розпорядженні підприємства, тобто про вкладення в конкретне майно і матеріальні цінності, про витрати підприємства на виробництво і реалізацію продукції і про залишки вільної готівки.

Зайцева І.Ю. [23, с. 389-390], Колосок А.М. [28, с. 57], Хорунжак Н.М. [44, с. 556] та Стоянова-Коваль С.С. [43, с. 102] визначають активи як економічні ресурси підприємства у формі сукупних майнових цінностей, що використовуються у господарській діяльності з метою одержання прибутку. Можемо відмітити, що активи являють собою сукупність засобів праці і предметів праці, які беруть участь у створенні продукту. Іншими словами, активи можуть формалізувати собою економічні ресурси підприємства у різних видах, які використовуються в процесі здійснення господарської діяльності.

Стойнова-Коваль С.С. [43, с. 102], Гринюк І. [13, с. 67], Колосок А.М. [28, с. 57], Домбровська Н.Р. [18] та Жук О.С. [22, с. 18] надають комплексне визначення активів з позиції бухгалтерського та економічного підходу. У трактуванні терміну «активи» колектив перелічених авторів використовує такі ознаки як матеріальний і нематеріальний характер, належність підприємству на правах приватної власності (до складу активів автори не включають орендовані ресурси). На наш погляд, перелічений перелік ознак варто доповнити ще

відношенням до системи фінансового менеджменту (що підкреслює економічний зміст даного поняття).

Узагальнюючи вищевикладене, автором роботи було сформовано власне розширене та комплексне поняття активів, яке об'єднує усі перелічені вище підходи: активи являють собою ресурси підприємства для здійснення фінансово-господарської діяльності, що належать йому, мають свою вартість, яка зафіксована у його балансі, є елементом системи фінансового управління та використання яких передбачає отримання відповідних економічних вигод у майбутньому.

Активи підприємства за своїм складом неоднорідні і представлені декількома групами (Додаток А). Як можемо бачити з рисунку, наведеному у Додатку А, усі активи поділяються на такі групи : необоротні, оборотні та необоротні активи, утримувані для продажу та групи вибуття. Необоротні активи поступово переносять свою вартість на вироблену продукцію через амортизацію. До складу необоротних активів входять основні засоби, нематеріальні активи, незавершене будівництво та ін. Оборотні активи складаються із запасів, дебіторської заборгованості, грошей, поточних фінансових інвестицій та ін. Запаси та дебіторська заборгованість беруть участь у формуванні операційного циклу, при цьому оборот запасів визначає виробничий цикл.

У процесі планування активів підприємства використовується відповідна методика аналізу їх формування та використання. Основні показники, що відображають результативність процесів дослідження активів підприємства подано у Додатку Б.

Головною метою кожного підприємства є планування своєї діяльності таким чином, щоб забезпечити її ефективність, досягнення поставлених цілей та високих результатів, бо саме планування дозволяє визначити сильні та слабкі сторони підприємства, його можливості та загрози з метою досягнення конкурентних переваг, реалізація яких передбачає вирішення ряду завдань. (рис. 1.1).

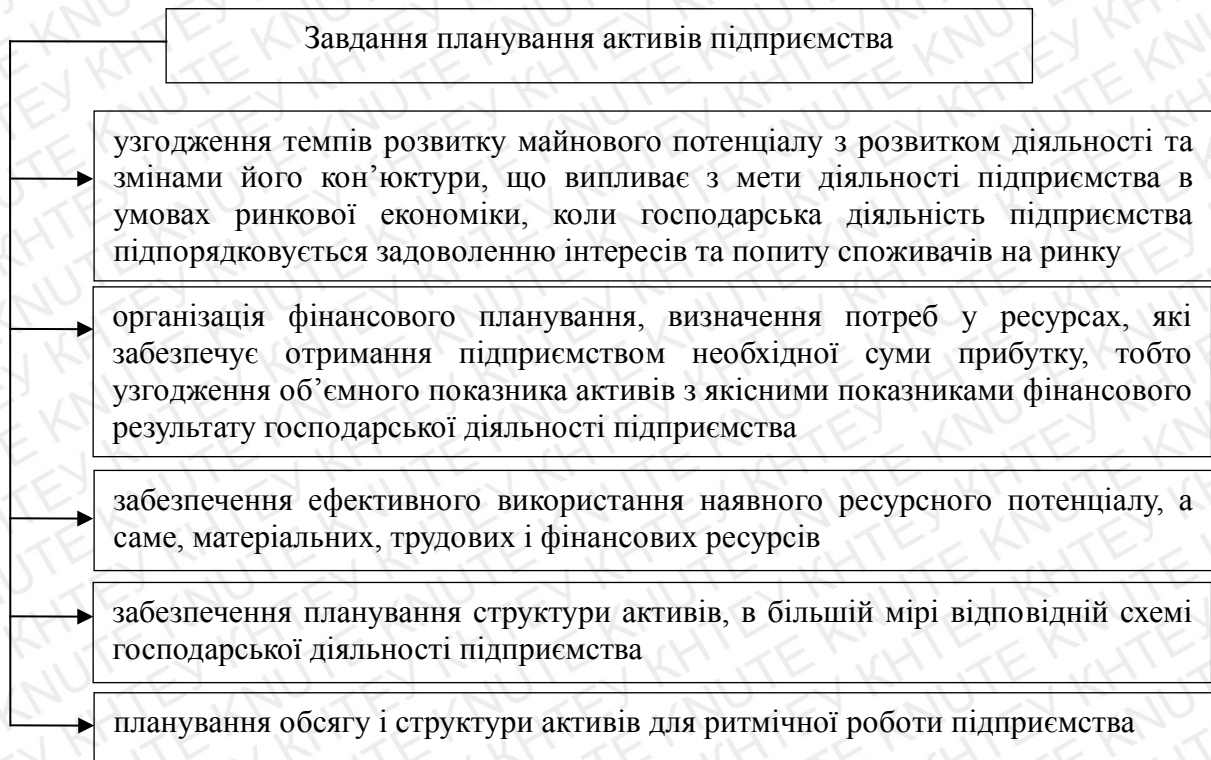

Рис. 1.1. Завдання планування активів підприємства*

*складено автором на основі [1, 2]

Наведений вище перелік завдань планування активів підприємства має на меті забезпечити виконання усіх процесів фінансового планування, що є важливим в ході реалізації фінансово-економічної політики суб'єкта господарювання. Тому досить важливим є визначення алгоритму (етапності) процесу планування активів, який проілюстровано на рис. 1.2. Сформований обсяг активів має відповідати потребам підприємства у безперервній діяльності, забезпечувати досягнення поставлених цілей в рамках окремих бізнес-завдань та операційних процесів, відповідати граничному розміру фінансових ризиків.

На склад активів підприємства впливають ряд факторів, а саме:

- обсяги діяльності підприємства (зростання обсягів діяльності призводить до збільшення потреби у оборотних та необоротних активах);
- рівень інфляції (підвищення рівня інфляції зумовлює підприємство максимізувати свої оборотні активи, що дозволяє зберегти кошти від знецінення);

- фінансова політика (від неї залежить мотивація підприємства збільшувати чи зменшувати запаси і дебіторську заборгованість);
- вид господарської діяльності (підприємства виробничого сектору, як правило, в складі активів мають доволі значний обсяг необоротних активів, натомість підприємства сфери послуг мають часто мінімальний обсяг необоротних активів).

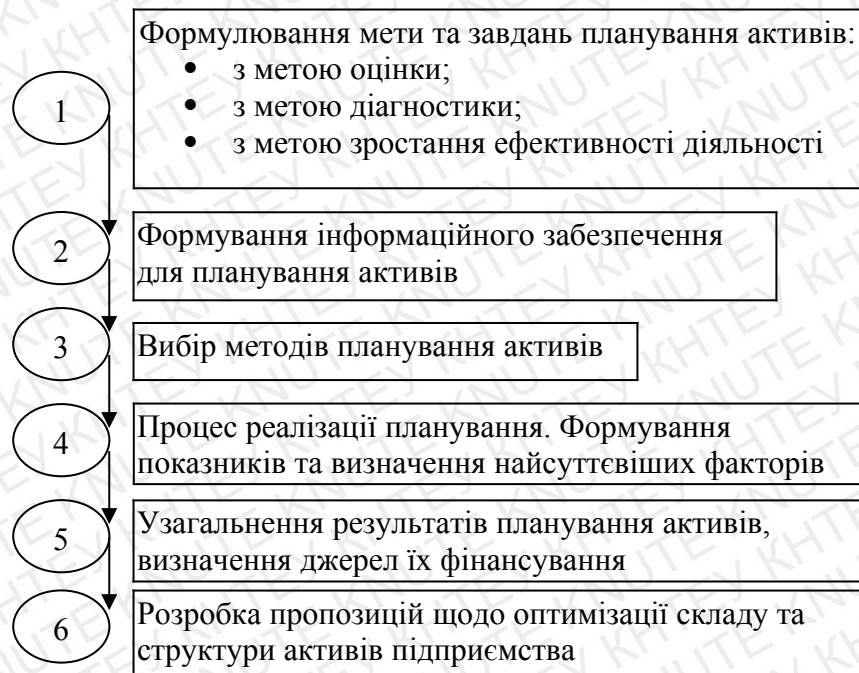

Рис. 1.2. Основні етапи планування активів підприємства*

*складено автором на основі [2, 10]

Дослідження різних літературних джерел дозволило обґрунтувати різні методи планування активів, особливості використання яких представлено у Додатку В. Також наведемо методики до планування різних складових активів підприємства.

Плановий обсяг необоротних активів підприємства доцільно визначати методом прямого розрахунку. Стаття «Нематеріальні активи» визначається на підставі плану інноваційної діяльності та кошторисів її фінансування на поточний період. Якщо придбання нових видів нематеріальних активів (патентів, ліцензій, програмних продуктів, торговельних знаків, тощо) не очікується, то у прогнозованому балансі віддзеркалюється залишкова вартість

нематеріальних активів, які вже має підприємство з врахуванням зносу. Плановий обсяг незавершених капітальних інвестицій визначають виходячи з плану інвестиційної діяльності підприємства на ринку реальних (економічних) інвестицій.

Розрахунок значення показника ($НКВ_{ПЛ}$) може бути проведений за формулою [5]:

$$НКІ_{ПЛ} = НКІ_{Поч} + РІ_{ПЛ} - ВДоФ_{ПЛ} \quad (1.1)$$

де, $НКІ_{Поч}$ – розмір незавершених капітальних інвестицій на початок планового періоду;

$РІ_{ПЛ}$ – плановий розмір інвестицій на поповнення, модернізацію та реконструкцію основних засобів підприємства;

$ВДоФ_{ПЛ}$ – введення в дію нових основних засобів, що плануються в результаті освоєння капітальних інвестицій та закінчення інвестиційних програм.

Плановий обсяг основних засобів визначається амортизаційною політикою підприємства. Кількісно обсяг цієї статті балансу ($ОЗ_{ПЛ}$) може бути обчислено за формулою [5]:

$$ОЗ_{ПЛ} = ОЗ_{Поч} + ОЗВВ_{ПЛ} - ОЗВИБ_{ПЛ} \quad (1.2)$$

де, $ОЗ_{Поч}$ – обсяг основних засобів на початок планового періоду;

$ОЗВВ_{ПЛ}$ – обсяг основних засобів, які передбачається ввести упродовж планового періоду;

$ОЗВИБ_{ПЛ}$ – обсяг основних засобів, які передбачається вивести з експлуатації упродовж планового періоду;

A – обсяг річної амортизації.

Щодо планування потреби підприємства в оборотних активах, то слід зазначити, що цей процес є більш важким та важливим для майбутнього розвитку відповідного підприємства.

Для обґрунтування загальної потреби в оборотних активах застосовують різноманітні методи планування, про основні з них йтиметься далі.

Метод прямого розрахунку при визначенні оборотних активів передбачає обґрунтування потреби в кожному елементі оборотних активів із урахуванням конкретних умов постачання, технології та організації виробництва, збуту продукції тощо. Загальна

потреба в оборотних активах (Поб.а.) згідно з цим методом, обчислюється як сума запланованих обсягів кожного їх виду [5]:

$$\text{Поб.а} = \text{Пз} + \text{Пдз} + \text{Пгк} + \text{Пі} \quad (1.3)$$

де, Пз – потреба в запасах;

Пдз – запланована сума дебіторської заборгованості;

Пгк – запланована потреба в грошових коштах;

Пі – потреба в інших оборотних активах.

Цей метод планування оборотних активів є найбільш точним та трудомістким. Його застосування доцільно розглядати за окремими елементами оборотних активів.

Норми відображають запаси матеріальних цінностей у днях. В окремих випадках норми можуть встановлюватись у відсотках, натуральних та інших вимірниках. Потреба в оборотних коштах, що інвестуються в запаси – це грошова оцінка створених запасів. Визначення потреби оборотних активів у грошовому вираженні передбачає використання одноденних витрат матеріальних цінностей, вартість яких відноситься до собівартості продукції і норм запасу в днях.

Потреба у виробничих запасах визначається шляхом множення одноденних витрат матеріальних цінностей за цінами придбання на норму виробничих запасів у днях [5]:

$$\text{Пвз} = \text{оВМ} \times \text{Нвз} \quad (1.4)$$

де, Пвз – потреба у виробничих запасах, тис.грн;

оВМ – одноденні витрати матеріальних цінностей, тис.грн;

Нвз – норма виробничих запасів, дні.

Важливою і найбільш складною частиною роботи при плануванні виробничих запасів цим методом є встановлення оптимальної норми виробничих запасів у днях, яка залежить від частоти надходження матеріальних цінностей, часу на транспортування та на підготовку їх до виробництва. Для розрахунку норми виробничих запасів у днях визначають її окремі частини [18]:

- поточний запас, який являє собою час перебування сировини, матеріалів, комплектуючих на складах. Він встановлюється у розмірі 50% від

середньозваженого інтервалу між поставками окремих видів сировини. Для забезпечення обґрунтованості розрахунків аналізуються фактичні дані про періодичність їх поставок за попередні 1-2 роки;

- страховий (резервний) запас – оцінюється на основі дослідження існуючої практики збоїв у поставках. За відсутності інформації про певні відхилення у графіках поставок його розмір оцінюється на рівні 50% від поточного запасу;
- транспортний запас – перевищення часу перебування матеріальних цінностей у дорозі над часом, необхідним для проведення грошових розрахунків;
- підготовчий запас – час, необхідний для прийняття, розвантаження, сортування, підготовку до виробництва тощо.

Модель економічно обґрунтованого розміру замовлення (EOQ) дозволяє встановити оптимальну величину однієї партії поставки на основі мінімізації операційних витрат із їх формування та утримання. Згідно з цією моделлю оптимальний розмір поставки сировини визначається за формулою [5]:

$$РПП = \sqrt{\frac{2 \times оВС \times Вр}{Вз}} \quad (1.5)$$

де, РПП – оптимальний середній розмір партії поставки;

оВС – обсяг виробничого споживання матеріалів;

Вр – середня вартість розміщення одного замовлення;

Вз – вартість зберігання одиниці матеріалів.

На основі розрахунків оптимальної партії поставки за описаною моделлю обчислюється оптимальний середній розмір виробничого запасу поточного зберігання (ВЗо) [5]:

$$ВЗо = \frac{РПП}{2} \quad (1.6)$$

Встановлення оптимальної потреби у виробничих запасах описаними вище методами потребує визначення моменту поповнення запасів сировини, тобто їхнього мінімального розміру, який вимагає негайного поповнення.

Для цього застосовують формулу [5]:

$$V3_{\min} = \text{Чо} \times \text{оВЗ} \quad (1.7)$$

де, $V3_{\min}$ – мінімальний розмір виробничих запасів;

Чо – час очікування надходження виробничих запасів від постачальників;

оВЗ – односторонній розмір виробничих запасів у натуральному виразі.

Застосування цих моделей вимагає низки жорстких обмежень, що перешкоджає їх широкому практичному використанню.

Потреба у незавершеному виробництві визначається залежно від довжини виробничого циклу підприємства. Підприємства, для яких характерний значний період на виготовлення продукції (90 днів і більше), обґрунтовують потребу у незавершеному виробництві шляхом його нормування. При встановленні норм незавершеного виробництва враховується те, що його обсяг формується шляхом створення таких запасів:

- циклового – напівфабрикатів, деталей, вузлів, що перебувають на різних фазах циклу виробництва, а також у міжопераційному переміщенні. Цей запас забезпечує безперервність процесу виробництва;
- обігового – формується у разі відсутності синхронності в роботі обладнання, цехів, виробничих ділянок;
- страхового – призначеного для заміни бракованих деталей і напівфабрикатів, забезпечення регулярної комплектації виробів, коли з різних причин не може бути виготовлено необхідної кількості деталей.

Загальна сума таких запасів становить потребу в незавершеному виробництві, її розраховують за такою формулою [5]:

$$П_{\text{нв}} = \frac{BC \times \text{ДВЦ} \times K_3}{n} + P_{\text{Знв}} \quad (1.8)$$

де, $P_{\text{нв}}$ – потреба в незавершеному виробництві;

ДВЦ – довжина виробничого циклу, дні;

K_3 – коефіцієнт наростання затрат;

n – кількість днів у періоді;

$P_{\text{Знв}}$ – резервний запас незавершеного виробництва.

Коефіцієнт наростання затрат розраховують як співвідношення витрат на незавершене виробництво та на виробництво виробу. При рівномірному наростанні затрат

його можна обчислити таким чином [5]:

$$K_{нз} = \frac{oB + 0,5PB}{oB + PB} \quad (1.9)$$

де, $K_{нз}$ – коефіцієнт рівномірного наростання затрат;

oB – одноразові (початкові) витрати сировини і матеріалів на початку виробництва;

PB – решта витрат на виробництво виробу.

Для більшості галузей промисловості, які здійснюють масовий випуск продукції і мають короткий виробничий цикл, застосовують прямий метод встановлення потреби в незавершеному виробництві, який передбачає оцінку постійних залишків деталей у натуральному і грошовому вираженні. За резервний запас незавершеного виробництва беруть 50% від вартості їх обробки.

Потребу в готовій продукції визначають шляхом множення затрат на одиоденний випуск продукції на норму запасів у днях [5]:

$$П_{гп} = \frac{Сб \times Н_{гп}}{n} \quad (1.10)$$

де, $П_{гп}$ – потреба у запасах готової продукції, тис.грн;

$Сб$ – собівартість продукції, тис.грн;

$Н_{гп}$ – норма запасу готової продукції, дні;

n – кількість днів у періоді.

Норму запасу окремого виду або групи готових виробів визначають шляхом додавання часу, необхідного на лабораторні та стендові випробування, докомплектацию, пакування і маркування, обов'язкове зберігання на складі до її відвантаження тощо. Слід також враховувати договірні умови: час на зберігання на складі продукції, яку покупці вивозять у встановлені терміни, час на транспортування до перевізника, передавання продукції перевізникові тощо.

Потребу в запасних частинах для ремонту обладнання ($П_{зч}$) визначають із обсягу та термінів ремонтів, а в окремих випадках – аварійного ремонту і норм запасу деталей, комплектів на одну ремонтну одиницю за видами обладнання. Шляхом встановлення загальної вартості деталей і комплектів визначається загальна потреба в їхніх запасах за таким алгоритмом [5]:

$$Пзч = \frac{оД \times М \times Д \times Ц \times Кп}{ТСд} \quad (1.11)$$

де, оД – кількість деталей для одного механізму;

М – кількість механізмів;

Д – кількість днів складського запасу;

Ц – ціна однієї деталі;

Кп – коефіцієнт пониження запасу деталей залежно від кількості всіх механізмів відповідного типу;

ТСд – термін служби деталей, дні.

Потребу в запасах тари на підприємствах (Пт), які її виготовляють і вартість якої входить у ціну готової продукції, розраховують за формулою [5]:

$$Пт = \frac{ВТр \times ЧС}{360} \quad (1.12)$$

де, ВТр – витрати тари за рік, тис.грн;

ЧС – час перебування тари на складі, дні.

Потребу в запасах малоцінних та швидкозношувальних предметів (МШП: господарського інвентарю та спецодягу) визначають виходячи із вартості таких предметів та чисельності персоналу чи окремих підрозділів, що вимагають їх комплектації, та обчислюють за алгоритмом [5]:

$$Пмшп = (ГІ - ЗІ) \times Пр \quad (1.13)$$

де Пмшп – потреба у МШП, тис.грн;

ГІ – вартість комплекту господарського інвентарю на одного працівника (на один цех, відділ), тис.грн;

ЗІ – сума зносу інвентаря за рік;

Пр – чисельність працюючих (цехів, відділів), яких забезпечують інвентарем.

Потребу в оборотних коштах, що спрямовуються на фінансування витрат майбутніх періодів (Пвм), обчислюють за обсягом таких витрат на початок планового періоду, їхнім кошторисом у плановому періоді та частини, що відноситься до собівартості продукції [5]:

$$Пвм = Вп - Вк - Вс \quad (1.14)$$

де, Вп – кошти, авансовані у витрати майбутніх періодів на початок

періоду, тис.грн;

Вк – витрати майбутніх періодів, передбачені кошторисом у плановому періоді, тис.грн;

Вс – частина витрат майбутніх періодів, що у плановому періоді відноситься до собівартості продукції, тис.грн.

Потребу в коштах, що відволікаються в дебіторську заборгованість (Пдз), визначають із обсягів діяльності підприємства та середнього періоду надання відтермінування платежу при продажу продукції в кредит. За середній період відтермінування приймають середній період обороту дебіторської заборгованості, який у разі необхідності коригується на заплановані зміни у термінах надання комерційного кредиту покупцям. Таким чином, потребу у коштах, що інвестуються в дебіторську заборгованість, розраховують як [5]:

$$\text{Пдз} = \frac{\text{ВРпл} \times \text{Подз}}{n} \quad (1.15)$$

де ВРпл – запланована сума чистого доходу від реалізації продукції, тис.грн;

Подз – середній період обороту дебіторської заборгованості, дні;

n – кількість днів у періоді.

Потребу в запасах грошових коштів (Пгк) визначають із запланованого платіжного обороту підприємства та середнього періоду обороту запасів грошових коштів [5]:

$$\text{Пгк} = \frac{\text{Пл.о} \times \text{Погк}}{n} \quad (1.16)$$

де Пл.о – запланована сума платіжного обороту, тис.грн;

Погк – середній період обороту запасів грошових коштів, дні;

Потребу в запасах грошових коштів також обґрунтовують за їхніми складовими відповідно до функціонального призначення.

Потребу в операційному запасі грошових коштів (Погк) визначають із запланованого обсягу платіжного обороту по операційній діяльності та середнього періоду обороту запасу грошових коштів [5]:

$$\text{Погк} = \frac{\text{Пл.о.} \times \text{Погк}}{n} \quad (1.17)$$

де Пл.о. – запланована сума платіжного обороту з операційної діяльності, тис. грн;

Погк – середній період обороту запасів грошових коштів, дні;

Потребу в страховому запасі грошових коштів (Псгк) обґрунтовують на основі запланованого обсягу операційного запасу та рівня синхронності і рівномірності грошового обороту підприємства [5]:

$$\text{Псгк} = \text{По.г.к} - \text{Кгк} \quad (1.18)$$

де По.г.к – потреба в операційному запасі грошових коштів, тис.грн;

Кгк – коефіцієнт кореляції надходження та витрачання грошових коштів (грошових потоків).

Потребу в інвестиційному запасі грошових коштів визначають як суму запланованих фінансових інвестицій у плановому періоді.

Потребу в компенсаційному запасі грошових коштів визначають із умов кредитування чи розрахунково-касового обслуговування, що встановлюються банком.

Загальну потребу в запасах грошових коштів визначають як суму окремих його функціональних видів.

Аналітичний метод планування загальної потреби в активах полягає у коригуванні сукупної потреби в активах на темпи зростання обсягів виробництва продукції та зміну рівня їх оборотності. Для цього застосовується формула [5]:

$$\text{Па} = \frac{(\text{Аз} \times \text{Зв}) \times (1 - \text{Зо})}{100} \quad (1.19)$$

де Поб.а – планова потреба в оборотних активах, тис.грн;

Аз – сума активів у звітному періоді, тис.грн;

Зв, Зо – відсоток зростання у плановому періоді обсягу виробництва та оборотності активів, відповідно.

Метод коефіцієнтів передбачає розрахунок співвідношення між темпами зростання виробництва і реалізації продукції та окремих елементів активів, на основі яких здійснюється коригування фактичних їх обсягів [5]:

$$\text{Па} = \text{Анз} + \frac{\Delta \text{ВР} \times \text{КЕа}}{100} \quad (1.20)$$

де Па – планова сума активів;

ΔBP – очікуваний приріст чистого доходу від реалізації;

$A_{\text{нз}}$ – сума активів звітного періоду, що не залежать від обсягів діяльності підприємства;

$KE_{\text{а}}$ – коефіцієнт еластичності активів від реалізації в досліджуваному періоді, % [5]:

$$KE_{\text{а}} = \frac{(I_{\text{а}} - 1) \times 100}{I_{\text{вр}}} \quad (1.21)$$

Де $I_{\text{а}}$, $I_{\text{вр}}$ – індекс зміни, відповідно, активів та чистого доходу від реалізації у досліджуваному періоді, виражений десятковим дробом.

Таким чином, використання того або іншого методу планування активів підприємства залежить від таких чинників, як доступність порівняльних даних попередніх періодів, трудомісткості розрахунків та специфіки бізнес-процесів.

Отже, активи являють собою ресурси для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, що належать йому, мають свою вартість, яка зафіксована у його балансі, є елементом системи фінансового управління та використання яких передбачає отримання відповідних економічних вигод. Було визначено перелік завдань, які реалізуються підприємством у процесі планування активів. Розглянуто особливості окремих методів планування активів, їх переваги та недоліки. Основними методами планування активів визначено такі: метод прямого розрахунку, метод на основі використання рівня оборотності окремих видів активів, економіко-статистичний метод, балансовий метод, метод коефіцієнтів, тощо.

РОЗДІЛ 2

ХАРАКТЕРИСТИКА СТАНУ ТА ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

2.1. Аналіз обсягу та структури активів підприємства

Для планування обсягу активів підприємства слід провести аналіз структури, динаміки та ефективності використання його активів, в нашому випадку на прикладі ТОВ «ПМК», основними видами діяльності якого є виробництво борошномельно-круп'яної промисловості, оптова торгівля зерном.

За даними фінансової звітності Форми 1 «Баланс» розглянемо структуру активів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки. Дані за 2019 рік є бухгалтерським прогнозом до кінця року. В табл. 2.1 наведена динаміка загального обсягу активів підприємства.

Таблиця 2.1

Динаміка складу активів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Статті активів	Значення на дату, тис.грн				Темп приросту (+/-), %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019

Оборотні активи	6293	11827	13588	21148	87,9	14,9	55,6
Необоротні активи	51442	55882	59953	62585	8,6	7,3	4,4
Разом	57736	67709	73541	83733	17,3	8,6	13,9

Протягом 2017 року спостерігалось зростання обсягу оборотних активів на 87,9%. Зростання обсягу необоротних активів відбулося на 8,6%. Станом на 31.12.2018 обсяг оборотних активів підприємства збільшився на 14,9%, обсяг необоротних активів зріс на 7,3%. В даному періоді ми спостерігаємо перевагу зростання обсягу необоротних активів над обсягами оборотних. У 2019 році обсяг оборотних активів збільшився на 55,9%, що перевищило зростання обсягу необоротних активів – 4,4%. Як бачимо, в складі активів балансу підприємства приріст оборотних активів у 2017 році перевищує приріст необоротних активів. Така ситуація зумовлена нарощуванням обсягів діяльності підприємства та необхідністю формування значних сум дебіторської заборгованості покупцям товарів. Значне зростання обсягу оборотних активів у 2019 році зумовлено збільшенням потреби підприємства у закупівлі товарів в середині грудня 2019 року в зв'язку з очікуваними канікулами в першій половині січня 2020 року, а також зростанням обсягів дебіторської заборгованості під кінець року. Такі коливання призвели до зміни у структурі активів балансу підприємства в 2018 році (табл. 2.2).

Таблиця 2.2

Структура активів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Статті активів	Значення на дату, %				Абсолютний приріст (+/-), %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Оборотні активи	89,1	82,5	81,5	74,7	-6,6	-1,0	-6,8
Необоротні активи	10,9	17,5	18,5	25,3	6,8	1,0	6,8
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-

В структурі активів підприємства, що досліджується, переважає частка оборотних активів (табл. 2.2). Однак, впродовж 2017-2019 років ми можемо

спостерігати постійну тенденцію до зменшення частки оборотних та зростання необоротних активів.

Проаналізуємо склад та структуру необоротних активів підприємства (табл. 2.3)

Таблиця 2.3

**Динаміка складу необоротних активів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Складові необоротних активів	Значення на дату, тис.грн				Темп приросту, %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Нематеріальні активи	6559	7511	7218	9238	14,5	-3,9	28,0
Основні засоби	43726	46941	51560	51320	7,4	9,8	-0,5
Інші необоротні активи	1157	1431	1175	2028	23,6	-17,9	72,6
Разом	51442	55882	59953	62585	8,6	7,3	4,4

Як свідчать дані табл. 2.3, у 2017 році обсяг необоротних активів збільшився на 8,6%. Основними чинниками зростання необоротних активів у цьому періоді було зростання вартості основних засобів на 7,7%, зростання інших необоротних активів на 23,6%.

У 2018 році обсяг необоротних активів збільшився за рахунок зростання вартості основних засобів на 9,8%. У 2019 році обсяг необоротних активів збільшився на 4,4%. Основними чинниками зростання необоротних активів у цьому періоді було зростання вартості інших необоротних активів на 72,6%.

У табл. 2.4 наведено структуру необоротних активів підприємства.

Таблиця 2.4

**Структура необоротних активів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Складові необоротних активів	Значення на дату, %				Абсолютний приріст (+/-), %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Нематеріальні активи	12,8	13,4	12,0	14,8	0,7	-1,4	2,7
Основні засоби	85,0	84,0	86,0	82,0	-1,0	2,0	-4,0
Інші необоротні активи	2,3	2,6	2,0	3,2	0,3	-0,6	1,3
Разом	100,0	100,0	100,0	100,0	-	-	-

Як свідчать дані табл. 2.4, переважну частку в структурі необоротних активів замають основні засоби протягом усього досліджуваного періоду.

Основні засоби підприємства постійно зростали за рахунок збільшення інвестування у розвиток складського обладнання та логістики.

У табл. 2.5 наведено динаміку складу оборотних активів підприємства за 2017-2019 роки.

Дебіторська заборгованість впродовж досліджуваного періоду постійно збільшувалась досить значими темпами.

Так, за 2017 рік обсяги дебіторської заборгованості зросли на 5067,4 тис.грн (120,8%), за 2018 рік – на 1823,1 тис.грн (19,7%), за 2019 рік – на 2701,6 тис.грн. (24,4%).

Таблиця 2.5

**Динаміка складу оборотних активів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Складові оборотних активів	Значення на дату, тис.грн				Темп приросту, %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Оборотні активи, в т.ч.:	6293,1	11827,1	13588,1	21148,0	91,4	14,9	55,7
Запаси, в т.ч.:	1022,8	934,5	1078,0	2229,0	-8,6	15,4	106,8
Товари	1022,8	934,5	1078,0	2229,0	-8,6	15,4	106,8
Дебіторська заборгованість:	4196,3	9263,7	11086,9	13788,5	120,8	19,7	24,4
за товари, роботи, послуги	2798,6	5397,7	6430,3	10537,2	92,9	19,1	63,9
заборгованість за авансами, виданими постачальникам	144,0	283,3	364,6	406,7	96,8	28,7	11,5
перед бюджетом	34,1	16,0	20,6	50,0	-53,1	28,7	142,9
Гроші та їх еквіваленти	392,7	543,2	741,0	4312,0	38,3	36,4	481,9
Інші оборотні активи	681,3	1085,7	682,2	818,5	91,5	-37,3	20,1

Зростання обсягів дебіторської заборгованості підприємства за період, що аналізується, зумовлено переважно зростанням заборгованості покупців та іншої поточної дебіторської заборгованості.

Так, у 2017 році дебіторська заборгованість покупців збільшилась на 2347,1 тис.грн., тобто на 192,4% – переважно за рахунок реалізації макаронних виробів, кускуса та інших борошняних продуктів юридичним особам на умовах відстрочки платежу.

При цьому варто відмітити, що система розрахунків покупців за товари на 70-80% (2018-2019 роки) роки формувалася на авансовій основі.

Таким чином, покупцям, з одного боку, вигідно розраховуватися одразу і отримувати знижки, але з іншого боку – в умовах дефіциту коштів будь-який покупець має право на товарний кредит, вартість якого залежить від строку його погашення. У 2018-2019 роках середній строк погашення товарних кредитів збільшувався.

До складу іншої поточної дебіторської заборгованості входять аванси видані постачальникам послуг та податкові кредити по договорах з постачальниками.

У 2018 році обсяг дебіторської заборгованості покупців збільшився на 1032,6 тис.грн., тобто на 19,1%, у 2019 році – на 4106,9 тис.грн., тобто на 63,9%. Таке зростання в 2019 році зумовлене незначним дефіцитом коштів у покупців ТОВ «ПМК» та зростанням середнього періоду розрахунків за торгівлю зерном на умовах карткової системи. У 2019 році обсяг іншої поточної дебіторської заборгованості зменшився на 1476,8 тис.грн, що зумовлено погашенням значної частини заборгованості перед організаціями, які здійснювали перевезення та доставку борошномельної продукції.

Обсяги товарних запасів на складі підприємства станом на кінець 2016 року склали 1022,8 тис.грн, до кінця 2017 року вони зменшились до 934,5 тис.грн. Станом на 31.12.18 обсяг товарних запасів зріс на 143,5 тис.грн, станом на 31.12.19 – на 1151,0 тис.грн.

Для аналізу товарних запасів на складі розглянемо дані табл. 2.6.

Таблиця 2.6

**Динаміка складу товарних запасів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Товари	Значення на дату, тис.грн				Темп приросту, %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Товари всього, в т.ч.:	1022,8	934,5	1078,0	2229,0	-8,6	15,4	106,8
Пшениця	557,4	582,2	680,2	1466,7	4,4	16,8	115,6
Борошно	187,2	135,5	132,6	347,7	-27,6	-2,1	162,2
Макаронні вироби	128,9	83,2	79,8	115,9	-35,5	-4,1	45,3
Насіння	32,7	39,2	57,1	84,7	19,9	45,6	48,3
Ячмінь	79,8	33,6	45,3	64,6	-57,8	34,6	42,8
Жито	34,8	38,3	35,6	46,8	10,2	-7,2	31,6
Овес	2,0	22,4	47,4	102,5	996,4	111,5	116,2

Як свідчать дані табл. 2.6, товарні запаси підприємства складаються переважно з запасів пшениці, борошна та макаронних виробів. Станом на 31.12.19 року обсяг товарних запасів збільшився переважно за рахунок зростання залишків пшениці – на 786,5 тис.грн (+115,6%) та борошна – на 215,1 тис.грн (+162,2%).

Динаміку структури оборотних активів ТОВ «ПМК» протягом 2017-2019 років наведено у табл. 2.7.

Таблиця 2.7

**Структура оборотних активів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Складові оборотних активів	Значення на дату, %				Абсолютний приріст (+/-), %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Оборотні активи, в т.ч.:	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0
Запаси, в т.ч.:	16,6	7,9	7,9	10,5	-8,7	0,0	2,6
Товари	16,6	7,9	7,9	10,5	-8,7	0,0	2,6
Дебіторська заборгованість:	67,9	78,3	81,6	65,2	10,4	3,3	-16,4
заборгованість за товари, роботи, послуги	45,3	45,6	47,3	49,8	0,3	1,7	2,5
заборгованість за авансами, виданими постачальникам	2,3	2,4	2,7	1,9	0,1	0,3	-0,8
перед бюджетом	0,6	0,1	0,2	0,2	-0,4	0,0	0,1

інша поточна дебіторська заборгованість	19,7	30,2	31,4	13,2	10,4	1,3	-18,2
Гроші та їх еквіваленти	6,4	4,6	5,5	20,4	-1,8	0,9	14,9
Інші оборотні активи	9,2	9,2	5,0	3,9	0,0	-4,2	-1,1

Як свідчать дані фінансової звітності підприємства, найбільшу питому вагу в структурі оборотних активів займає дебіторська заборгованість. В свою чергу в її складі найбільша питома вага належить таким статтям: дебіторська заборгованість покупців та інша поточна дебіторська заборгованість.

Станом на 31.12.16 дебіторська заборгованість підприємства в структурі оборотних активів складала 67,9%, товарні запаси – 16,6%, грошові кошти та їх еквіваленти – 6,4%, інші оборотні активи – 9,2%.

Станом на 31.12.17 питома вага дебіторської заборгованості зросла на 10,4% і склала 78,3%, питома вага товарних запасів зменшилась на 8,7% і становила 7,9%, питома вага всіх інших статей склала 13,8% (-1,8%).

Станом на 31.12.19 питома вага дебіторської заборгованості зменшилась до 65,2%. В той же час у 2019 році питома вага дебіторської заборгованості покупців зросла на 2,5% і склала 49,8 % в загальній структурі оборотних активів. Питома вага товарних запасів зросла на 2,6% і становила 10,5%, питома вага всіх інших статей склала 24,2% (зростання на 13,8%). Необхідно відмітити значне зростання залишку грошових коштів та їх еквівалентів на рахунках банку на кінець 2019 року – це зумовлено розрахунками покупців за борги перед початком нового року.

Проаналізуємо структуру товарних запасів на складі (табл. 2.8).

Таблиця 2.8

**Структура товарних запасів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Показник	Значення на дату, %				Абсолютний приріст (+/-), %		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Товарні запаси, в т.ч.:	100,0	100,0	100,0	100,0	0,0	0,0	0,0

Пшениця	54,5	62,3	63,1	65,8	7,8	0,8	2,7
Борошно	18,3	14,5	12,3	15,6	-3,8	-2,2	3,3
Макаронні вироби	12,6	8,9	7,4	5,2	-3,7	-1,5	-2,2
Насіння	3,2	4,2	5,3	3,8	1,0	1,1	-1,5
Ячмінь	7,8	3,6	4,2	2,9	-4,2	0,6	-1,3
Жито	3,4	4,1	3,3	2,1	0,7	-0,8	-1,2
Овес	0,2	2,4	4,4	4,6	2,2	2,0	0,2

Як свідчать дані підприємства, в структурі товарних запасів переважає пшениця – 54-65%, борошно – 15-18%, макаронні вироби – 5-12%. Також впродовж 2017-2019 років можна помітити тенденцію до постійного зростання пшениці в структурі запасів, зменшення частки макаронних виробів та насіння. Динаміка структури запасів зумовлюється формуванням страхових резервів під найбільш ходові товари такі як пшениця, борошно – стали продаватися швидше, порівняно з макаронними виробами.

Отже, на основі проведено аналізу, можна сказати, що обсяги активів підприємства мають постійну тенденцію до зростання. Оборотні активи зростають досить швидко переважно за рахунок зростання товарної та іншої поточної дебіторської заборгованості. Необоротні активи збільшуються в основному за рахунок інвестування коштів підприємства у основні засоби, які займають у структурі необоротних активів майже 100%. В структурі товарних запасів переважають запаси пшениці, борошна та макаронних виробів. Фінансова структура оборотних активів, враховуючи юридичну природу договорів з покупцями та постачальниками, відповідає потребам розвитку підприємства. Впродовж 2017-2019 років можна помітити тенденцію до постійного зростання частки пшениці, зменшення частки борошна.

2.2. Оцінка ефективності формування та використання активів підприємства

Оцінка ефективності формування та використання активів передбачає наступні етапи: оцінка показників ліквідності оборотних активів; платоспроможності та фінансового стану; оборотності; рентабельності та порівняння основних показників оцінки ефективності використання активів.

Проаналізуємо показники ліквідності ТОВ «ПМК» за допомогою методу експрес-діагностики. Розглянемо коефіцієнти забезпеченості ліквідними активами, швидколіквідними активами та готовими засобами платежу на ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки (табл. 2.9).

Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами протягом 2017-2019 років перебуває на досить низькому рівні, так як оборотні активи складають 15-20% від загального обсягу активів. Слід також зазначити, що цей показник поступово знижується – за три роки він знизився на 0,053.

Як свідчать проведені розрахунки, в цілому впродовж 2017-2019 років можна помітити тенденцію до зростання суми власних оборотних активів. Це є позитивним моментом у забезпеченні фінансової структури оборотних активів та розподілу їх джерел фінансування.

Зростання суми власного оборотного капіталу у 2019 році порівняно з початком 2017 року зумовлено збільшенням обсягів оборотних активів порівняно з поточними зобов'язаннями. На початку 2017 року підприємство мало значні обсяги кредиторської заборгованості за роботи та товари. Це зумовило від'ємне значення власних оборотних активів на балансі. Однак, впродовж 2017-2019 років за рахунок прибутковості діяльності підприємство покрило свої заборгованості.

Також на відносно достатньому рівні перебувають коефіцієнт забезпеченості швидколіквідними активами та коефіцієнт забезпеченості готовими засобами платежу (оптимальні значення відповідно – 0,5 та 0,05-0,1): їх значення протягом чотирьох років незначно коливались.

Таблиця 2.9

**Динаміка показників ліквідності
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Показники	Значення на дату				Абсолютний приріст (+/-)		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Власний оборотний капітал, тис.грн.	-14183	-3080	-9790	1508	11103	-6710	11298
Коефіцієнт забезпеченості:							
ліквідними активами	0,68	0,58	0,61	0,81	-0,1	0,0	0,2
швидко-ліквідними активами	0,52	0,50	0,53	0,70	0,0	0,0	0,2
готовими засобами платежу	0,06	0,05	0,05	0,20	0,0	0,0	0,1
Коефіцієнт відволікання оборотних активів:							
у запаси	0,17	0,08	0,08	0,11	-0,1	0,0	0,0
у дебіторську заборгованість	0,45	0,46	0,47	0,50	0,0	0,0	0,0
Коефіцієнт участі матеріальних запасів у покритті поточних зобов'язань	0,05	0,06	0,05	0,11	0,0	0,0	0,1
Частка власного	-13,87	-3,30	-9,08	0,68	10,6	-5,8	9,8

оборотного капіталу у покритті запасів							
Коефіцієнт маневрування	-0,70	-0,21	-0,42	0,08	0,5	-0,2	0,5
Коефіцієнт співвідношення власного оборотного капіталу у загальному обсязі оборотного капіталу	-2,30	-0,26	-0,72	0,07	2,0	-0,5	0,8

З кожним роком, що досліджувався, все менше оборотних активів відволікались у запаси, і все більше – у дебіторську заборгованість. Саме такий висновок можна зробити, проаналізувавши значення відповідних коефіцієнтів, адже за три роки коефіцієнт відволікання оборотних активів у запаси знизився на 0,06, а коефіцієнт відволікання оборотних активів у дебіторську заборгованість зріс на 0,05.

Частка власного оборотного капіталу у покритті запасів збільшувалась протягом всього досліджуваного періоду, і в цілому зросла на 14,55. Це загалом є досить позитивним фактором, оскільки запаси у 2018-2019 роках повністю фінансуються за рахунок власних коштів. Коефіцієнт маневрування протягом всього досліджуваного періоду коливався на рівні від -0,70 до 0,08.

Коефіцієнт співвідношення власного оборотного капіталу у загальному обсязі оборотного капіталу збільшився з -2,3 станом на 1.01.16 до 0,07 станом на 1.01.19.

Так, значення коефіцієнтів ліквідності виявляють меншу ефективність планування оборотних активів на ТОВ «ПМК». Процес формування оборотних активів на ТОВ «ПМК» можна охарактеризувати як помірно-консервативний, оскільки підприємство формує вищий рівень оборотних активів в загальних обсягах активів. Це зумовлює зниження рівня їх ліквідності, а, відповідно, і ефективності формування. Однак, такий тип формування активів дозволяє мати менші рівні ризику в забезпеченні необхідним і достатнім обсягом товарних запасів та дебіторської заборгованості.

Отже, підбиваючи підсумки аналізу показників ліквідності, можна сказати, що в цілому структура балансу підприємства сформована відповідно до принципів потреб операційної діяльності. Прибутковість діяльності дозволяє трансформувати фінансову структуру оборотних активів в напрямку зростання їх ліквідності.

З метою дослідження коефіцієнтів платоспроможності в даному питанні нам необхідно проаналізувати тенденції зміни таких показників як загальний коефіцієнт покриття, проміжний коефіцієнт покриття та коефіцієнт абсолютної ліквідності, оскільки саме ці показники дають нам змогу зрозуміти, яку частину поточних зобов'язань досліджуване підприємство може погасити за рахунок різних видів оборотних активів (табл. 2.10).

Таблиця 2.10

**Динаміка показників платоспроможності
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Показники	Значення на дату				Абсолютний приріст (+/-)		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
Коефіцієнт швидкого покриття	0,019	0,036	0,032	0,220	0,017	-0,005	0,188
Коефіцієнт проміжного покриття	0,157	0,399	0,307	0,756	0,242	-0,092	0,449
Коефіцієнт загального покриття	0,303	0,793	0,581	1,077	0,484	-0,212	0,496

Загальний коефіцієнт покриття збільшувався протягом трьох років, що аналізуються, з 0,303 до 1,077. Загалом його оптимальне значення для підприємства знаходиться на рівні 1-2, тобто можна зробити висновок про те, що в деяких періодах спостерігається навіть дуже низьке значення цього показника, що свідчить про слабку здатність для даного торговельного підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів.

Проміжний коефіцієнт покриття та коефіцієнт швидкого покриття змінювались аналогічно до зміни загального коефіцієнта покриття, а саме: за три роки відбулось збільшення цих показників.

Загалом, оптимальні значення для цих показників знаходяться на рівні 0,7 для проміжного коефіцієнта покриття та 0,2-0,3 для коефіцієнта абсолютної ліквідності.

Тобто можна зробити висновок, що значення цих коефіцієнтів протягом 2017-2018 років знаходилося на низькому рівні, а станом на 31.12.19 наблизились до оптимального значення.

Динаміку показників поточної фінансової стійкості ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки наведено у табл. 2.11.

Таблиця 2.11

**Динаміка показників поточної фінансової стійкості
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Показники	Значення на дату				Абсолютний приріст (+/-)		
	31.12. 2016	31.12. 2017	31.12. 2018	31.12. 2019	2017	2018	2019
ВОК (власні оборотні кошти) +КР _{ТМЦ} (кредити під товарно-матеріальні цінності), тис.грн.	-578	9148	5179	18160	9726	-3969	12981
К _{зз} (коефіцієнт покриття запасів та витрат власними оборотними коштами та кредитами під ТМЦ)	-1,97	0,10	0,21	0,12	2,1	0,1	-0,1
ВОК+КР _{ТМЦ} + Д _{ТВ} (дебіторська заборгованість покупців)	2221	14546	11609	28697	12325	-2937	17088
К _{зз} (але з урах. Д _{ТВ})	0,51	0,06	0,09	0,08	-0,4	0,0	0,0
Запаси	1022,8	934,5	1078,0	2229,0	-88,3	143,5	1151,0

У 2018 році за рахунок зниження обсягу власного оборотного капіталу фінансова стійкість значно знизилась. В 2019 році зростання обсягів власного оборотного капіталу зумовило зростання фінансової стійкості підприємства.

Отже, позитивні зміни у фінансовому стані підприємства ТОВ «ПМК» у 2017 році обумовлені насамперед зростанням у цьому році звітному році обсягів власного оборотного капіталу. Однак незначним негативним фактором зміни типу поточної фінансової стійкості є тенденція до зростання величини запасів.

Роблячи висновок про стан платоспроможності на ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки, слід зазначити, що протягом періоду, що досліджувався, платоспроможність поступово зростала (зросли значення майже всіх показників).

Далі проаналізуємо рентабельність використання оборотних активів підприємства (табл. 2.12).

Таблиця 2.12

**Динаміка показників рентабельності активів
підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки**

Період обороту, дн	Період			Абсолютний приріст (+/-)		Темп приросту (+/-) %	
	2017	2018	2019	2017- 2018	2018- 2019	2017- 2018	2018- 2019
Рентабельність активів, %	20,1	23,1	17,7	2,9	-5,4	14,6	-23,3
Віддача активів, грн. чистого доходу на 1 грн. активів	1,92	2,12	2,08	0,20	-0,03	10,3	-1,6
Вивільнення / заморожування коштів в активах внаслідок зміни їх оборотності	7420,5	-3447,1	610,7	-10867,7	4057,8	-146,5	-117,7
Економія / втрата коштів від вивільнення / замороження їх	1494,6	-795,7	108,2	-2290,3	903,8	-153,2	-113,6

в активах							
-----------	--	--	--	--	--	--	--

Як свідчать дані табл. 2.12, рентабельність активів мала тенденцію до зниження у 2018-2019 роках. Основними причинами зниження рентабельності використання активів були більш швидкі темпи зростання їх обсягів, порівняно з обсягами чистого прибутку. Аналогічну тенденцію мав показник віддачі активів. За рахунок зростання періоду обороту активів в 2018-2019 роках підприємство умовно втратило 610,7 тис.грн чистого прибутку.

На основі проведеного аналізу оборотності та рентабельності активів можна зробити певні висновки стосовно результативності їх планування. Як свідчать дані фінансової звітності, підприємство у 2018-2019 роках почало збільшувати обсяги заморожування коштів в активи, зокрема в товарну дебіторську заборгованість та залишки грошових коштів і їх еквіваленти. Це свідчить про плавний перехід підходу у фінансуванні активів підприємства ТОВ «ПМК» від агресивного до поміркованого. Збільшення обсягу заморожування коштів в активах зумовлене зміною умов роботи з постачальниками та збільшенням рівня кредитування покупців (товарні кредити).

Також у табл. 2.13 наведено показники ефективності використання необоротних активів підприємства.

Таблиця 2.13

Динаміка показників ефективності використання необоротних активів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Показники	Період			Абсолютний приріст (+/-)		Темп приросту (+/-) %	
	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017-2018	2018-2019
Доходність необоротних активів	2,2	2,6	2,7	0,3	0,1	15,11	3,55
Доходність амортизаційних відрахувань	77,4	82,8	96,8	5,4	14,0	7,00	16,92
Валова рентабельність /	0,5	0,5	0,4	0,0	-0,1	8,81	-12,80

збитковість необоротних активів							
Чиста рентабельність / збитковість необоротних активів	0,2	0,3	0,2	0,0	-0,1	19,56	-19,22
Чиста рентабельність / збитковість витрат по утриманню необоротних активів	5,8	6,8	6,6	1,0	-0,2	16,70	-2,67

Як можемо бачити з табл. 2.13, в цілому рівень віддачі необоротних активів мав тенденцію до зниження, про що свідчать показники доходності необоротних активів та їх валової рентабельності. Зростання необоротних активів за динамікою випереджало зростання обсягу чистого доходу та власного капіталу, що стало чинником спадної граничної корисності використання необоротних активів.

Показники оцінки ефективності використання основних засобів наведено у табл. 2.14.

Таблиця 2.14

Динаміка показників ефективності використання основних засобів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Показники	Період			Абсолютний приріст (+/-)		Темп приросту (+/-) %	
	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017-2018	2018-2019
Чистий дохід від реалізації товарів, тис.грн.	120364	149535	163805	29171	14270	24,2	9,5
Основні засоби, тис.грн	45333,5	49250,3	51439,6	3916,8	2189,3	8,6	4,4
Чистий прибуток, тис.грн.	12633,2	16301,7	13929,9	3668,5	-2371,8	29,0	-14,5
Середньоспискова чисельність, осіб	55	56	59	1	3	1,8	5,4
Фондовіддача	2,7	3,0	3,2	0,4	0,1	14,4	4,9
Фондомісткість	0,4	0,3	0,3	0,0	0,0	-12,6	-4,7
Фондоозброєність	824,2	879,5	871,9	55,2	-7,6	6,7	-0,9

праці							
Прибутковість основних засобів, %	27,9	33,1	27,1	5,2	-6,0	-	-

Можна зробити висновки, що зростання середньорічної вартості основних засобів підприємства супроводжувалося поступовим підвищенням рівня їх фондovіддачі. Це свідчить про те, що використання основних засобів мало наслідком розширення обсягів діяльності підприємства. Однак, внаслідок скорочення у 2019 році обсягу чистого прибутку на 2371,8 тис.грн або на 14,5%, відбулося зменшення прибутковості основних засобів на 6,0%.

Отже, рівень платоспроможності підприємства у 2017-2018 роках мав тенденції до зростання, а протягом 2018-2019 років зменшився, що було обумовлено зростанням частки поточних зобов'язань в загальній структурі джерел фінансування. В цілому загальний рівень платоспроможності підприємства ТОВ «ПМК» можна характеризувати як недостатній. Певні позитивні зміни у фінансовому стані підприємства ТОВ «ПМК» у 2017 році обумовлені насамперед зростанням у цьому звітному році обсягів власного оборотного капіталу. Прибутковість формування та використання активів мала тенденцію до зниження у 2018-2019 роках, що можна було побачити з динаміки показника рентабельності активів за цей період. Основними причинами зниження рентабельності використання активів були більш швидкі темпи зростання їх обсягів, порівняно з обсягами чистого прибутку.

2.3. Систематизація та кількісна оцінка факторів, що впливають на ефективність використання активів підприємства

Для систематизації та кількісної оцінки факторів, що впливають на ефективність використання активів підприємства, варто здійснити такі напрямки аналізу:

- визначення та характеристика динаміки показників оборотності окремих складових активів підприємства;
- обґрунтування факторного впливу оборотності на результати діяльності підприємства.

Проаналізуємо в динаміці показники оборотності активів (табл. 2.14).

Таблиця 2.15

Динаміка періодів обороту оборотних активів підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Період обороту, дні	Період			Абсолютний приріст (+/-)		Темп приросту (+/-) %	
	2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019	2017-2018	2018-2019
Оборотні активи, в т.ч.:	26,9	30,6	38,2	3,7	7,6	13,6	24,8

Товарно-матеріальні запаси, в т.ч.:	2,9	2,4	3,6	-0,5	1,2	-17,2	50,0
товари	2,9	2,4	3,6	-0,5	1,2	-17,2	50,0
Дебіторська заборгованість:	20,1	24,5	27,3	4,4	2,8	21,7	11,6
заборгованість покупців	12,3	14,2	18,6	2,0	4,4	16,2	31,0
заборгованість за авансами, виданими постачальникам	0,6	0,8	0,8	0,1	0,1	22,0	8,7
перед бюджетом	0,1	0,0	0,1	-0,03	0,03	-41,2	76,1
перед працівниками							
інша поточна дебіторська заборгованість	7,2	9,4	7,8	2,3	-1,7	31,8	-17,7
Грошові кошти та їх еквіваленти	1,4	1,5	5,6	0,1	4,0	10,4	259,2
Інші оборотні активи	2,5	2,1	1,6	-0,3	-0,5	-14,0	-22,6

На рис. 2.1 ми можемо побачити, що фінансовий цикл є меншим за операційний. Така ситуація є позитивною, адже вказує на те, що період обороту дебіторської заборгованості та товарно-матеріальних запасів значно більше за період кредиторської заборгованості.

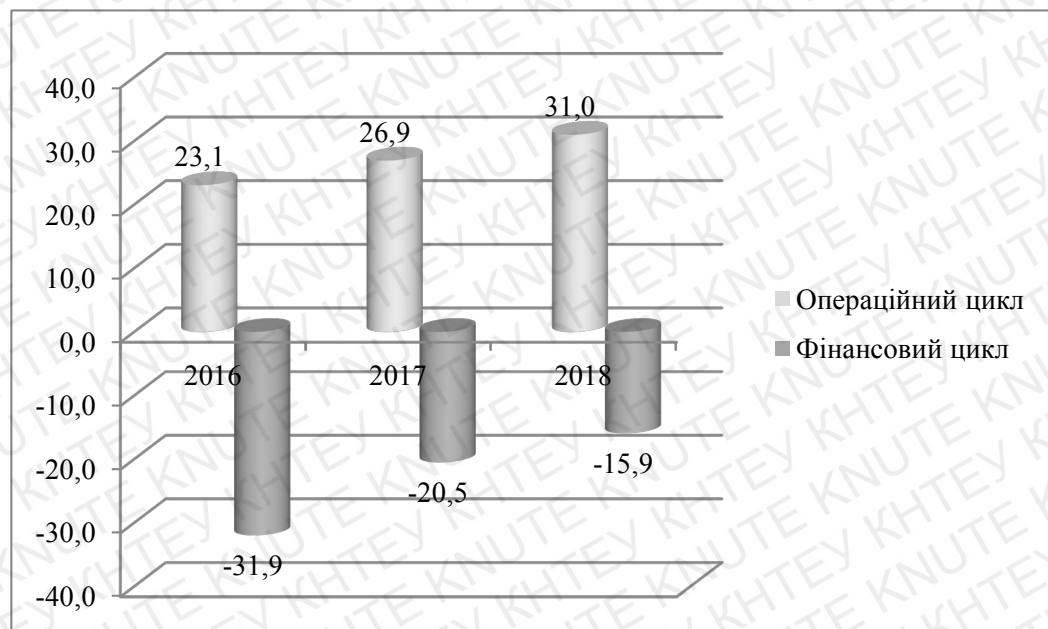

Рис. 2.1. Тривалість операційного та фінансового циклів, дн.

Як свідчать дані табл. 2.14 та рис. 2.1, період обороту оборотних активів впродовж 2017-2019 років постійно зростав переважно за рахунок збільшення

тривалості обороту дебіторської заборгованості покупців. У 2018 році товарна дебіторська заборгованість зросла на 2,0 дні і склала 14,2 днів, у 2019 році – зросла на 4,4 дні і склала 18,6 днів.

Зростання періоду обороту оборотних активів теоретично може розглядатися як негативний фактор по відношенню до ефективності планування їх обсягу. Це зумовлено заморожуванням в запасах і дебіторській заборгованості коштів, які могли б бути використані.

Оцінку факторів ефективності впливу оборотності під час планування активів підприємства на результати діяльності доцільно проводити виходячи з наступних гіпотез:

- всі фактори ефективності планування обсягу оборотних активів поділяються на внутрішні (внутрішні фінансові параметри діяльності) та зовнішні (зовнішні фінансові параметри – закупівельні ціни, відсоткова ставка кредитування, рівень конкуренції, тощо);
- оцінку впливу внутрішніх факторів краще проводити, використовуючи методи ланцюгових підстановок на основі взаємовиключення впливу факторів, а зовнішніх – на основі методів індексного або ж регресійного аналізу.

Нижче в табл. 2.15 наведено показники оцінки факторного впливу коефіцієнта оборотності оборотних активів та рентабельності реалізації на результуючий показник рентабельності оборотних активів.

Таблиця 2.16

Оцінка впливу оборотності та рентабельності реалізації на рентабельність оборотних активів (Модель Дюпона) ТОВ «ПМК» у 2017-2019 роках

Показники	Умовні позначення	Період			Абсолютний приріст, (+/-)	
		2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019
Чистий дохід, тис.грн	ЧД	120363,6	149534,9	163804,9	29171	14270
Чистий прибуток, тис.грн	ЧП	12633,2	16301,7	13929,9	3668,5	-2372
Середній обсяг	ОА	9000,8	12704,4	17 364,5	3703,7	4660,1

оборотних активів, тис.грн						
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_o = \text{ЧД} / \text{ОА}$	13,373	11,770	9,433	-1,602	-2,337
Рентабельність реалізації	$P_p = \text{ЧП} / \text{ЧД}$	0,105	0,109	0,085	0,004	-0,024
Рентабельність оборотних активів	$P_{oa} = K_o * P_p$	1,404	1,283	0,802	-0,120	-0,481
Зміна рентабельності оборотних активів за рахунок, %:						
оборотності	$(K_{o1} * P_{p0} - K_{o0} * P_{p0}) \times 100\%$	-	-	-	-16,8	-25,5
рентабельності реалізації	$(K_{o1} * P_{p1} - K_{o1} * P_{p0}) \times 100\%$	-	-	-	+4,8	-22,6

У 2018 році порівняно з 2017 роком за рахунок зниження оборотності оборотних активів на 1,602 пункти рентабельність оборотних активів знизилася на 16,8%. За рахунок зростання рентабельності реалізації на 0,004 пункти рентабельність оборотних активів збільшилась на 4,8%.

У 2019 році порівняно з 2018 можна було спостерігати наступні тенденції у впливі факторів: за рахунок зниження оборотності рентабельність оборотних активів знизилася на 25,5%, за рахунок зменшення рентабельності реалізації на 0,024 пункти рентабельність оборотних активів знизилась на 22,6%.

Таким чином, можна сказати, що фактори зниження оборотності та прибутковості діяльності негативно позначилися на ефективності планування активів. Проте, в даному випадку, справедливим і більш коректним буде зворотнє твердження – погіршення ефективності планування активів впливає на зниження їх оборотності, а відповідно, і рентабельності реалізації. З метою виявлення логічних взаємозв'язків між факторами оборотності оборотних активів та рентабельності реалізації проаналізуємо дві наступні моделі (табл. 2.16).

Таблиця 2.17

Оцінка впливу обсягу оборотних активів та їх оборотності на чистий дохід підприємства ТОВ «ПМК» за 2017-2019 роки

Показники	Умовні позначення	Період			Абсолютний приріст, (+/-)	
		2017	2018	2019	2017-2018	2018-2019
Чистий дохід, тис.грн	ЧД	120363,6	149534,9	163804,9	29171,3	14270,0
Середній обсяг оборотних активів, тис.грн	ОА	9 000,8	12704,4	17364,5	3703,7	4660,1
Коефіцієнт оборотності оборотних активів	$K_o = \frac{\text{ЧД}}{\text{ОА}}$	13,373	11,770	9,433	-1,602	-2,337
Зміна чистого доходу за рахунок зміни:						
обсягу оборотних активів	$OA_1 * K_{o0} - OA_0 * K_{o0}$	-	-	-	49527,8	54850,4
оборотності оборотних активів	$OA_1 * K_{o1} - OA_1 * K_{o0}$	-	-	-	-20356,4	-40580,4

Як свідчать дані табл. 2.16, у 2018 році за рахунок зростання обсягу оборотних активів на 3703,7 тис.грн. відбулося зростання чистого доходу від реалізації на 49527,8 тис.грн, яке було нівельовано впливом зменшення оборотності – як наслідок, виручка знизилась на 20356,4 тис.грн. У 2018 році за рахунок зростання обсягу оборотних активів на 4660,1 тис.грн. відбулося зростання чистого доходу від реалізації на 54850,4 тис.грн, яке було нівельовано впливом зменшення оборотності – як наслідок, чистий дохід знизився на 40580,4 тис.грн.

Отже, основними чинниками впливу на ефективність використання активів була їх оборотність (ділова активність) та обсяги формування оборотних активів. Підприємство використовувало агресивну модель формування активів, відповідно до якої відбувалося заморожування коштів у окремих статтях запасів та дебіторської заборгованості. Як результат, зниження оборотності активів вплинуло на зменшення їх віддачі.

РОЗДІЛ 3

ОБҐРУНТУВАННЯ ПЛАНОВОГО ОБСЯГУ ТА СТРУКТУРИ

АКТИВІВ ПІДПРИЄМСТВА

За результатами дослідження у 2-му розділі було обґрунтовано пропозиції щодо удосконалення планування активів, які наведено у Додатку Д.

Для визначення планового обсягу активів підприємства варто скористатися методикою, яку було обґрунтовано у теоретичній частині дослідження. Спочатку визначимо плановий обсяг необоротних активів. Для цього варто використати метод прямого розрахунку.

При прогнозуванні необоротних активів скористаємося такими припущеннями:

- первісна вартість нематеріальних активів залишиться незмінною;
- знос збільшиться на 796,3 тис.грн за рахунок амортизації;
- первісна вартість основних засобів зросте на 550 тис.грн (введення в експлуатацію складського обладнання);

- знос збільшиться на 1692 тис.грн за рахунок амортизації.

План необоротних активів на 2020 рік наведено у табл. 3.1.

Таблиця 3.1

План необоротних активів підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік

Необоротні активи	Станом на 31.12.2019, тис.грн	Прогнозна зміна (+/-)	Станом на 31.12.2020, тис.грн.
Нематеріальні активи:	9237,5	-	8441,2
первісна вартість	11755,0	-	11755,0
знос	2517,5	796,3	3313,8
Основні засоби:	51319,7	-	50177,7
первісна вартість	65305,7	550,0	65855,7
знос	13986,0	1692,0	15678,0
Інші необоротні активи	2027,8	-	2027,8
Усього	62585,0	-1938,3	60646,6

Таким чином, плановий норматив обсягу необоротних активів на 2020 рік складе 60646,6 тис.грн, у т.ч. 8441,2 тис.грн становитимуть нематеріальні активи, 50177,7 тис.грн складатимуть основні засоби, інші необоротні активи не зміняться та складуть 2027,8 тис.грн.

Розробка плану оборотних активів може здійснюватись різними методами:

- методом рівномірного зростання (відсотка до обороту);
- методом диференційованого темпу зростання;
- методом прямих планово-економічних розрахунків.

В даному розділі визначимо плановий обсяг оборотних активів підприємства та джерела їх фінансування. Планування обсягу оборотних активів будемо здійснювати, виходячи з фактичної оборотності окремих їх складових елементів та планування обсягів діяльності на 2020 рік.

Планування обсягу оборотних активів ТОВ «ПМК» будемо здійснювати в декілька етапів:

- визначення прогнозного обсягу чистого доходу від реалізації та собівартості реалізованих товарів;
- визначення планового обсягу запасів товарно-матеріальних цінностей та товарної дебіторської заборгованості;

- планування іншої поточної дебіторської заборгованості та дебіторської заборгованості за розрахунками методом прямого розрахунку;
- визначення планового нормативу залишків грошових коштів.

1. *Визначення прогнозного обсягу доходу та собівартості реалізованих товарів.* Прогнозування доходу підприємства можна здійснити за допомогою використання наступних методів: економіко-статистичний метод (базується на визначенні тенденцій зміни базового показника та екстраполяція даної тенденції на плановий період за умови незмінності інших показників); факторно-аналітичний метод (визначення характеру залежності базового показника від зміни пов'язаних з ним показників та екстраполяція тенденції зміни пов'язаних показників на зміну базового показника у плановому періоді); економіко-математичне моделювання (найтиповішою є методика кореляційно-регресійного аналізу, однак її використання є неможливим, оскільки мінімальна кількість періодів дослідження повинна складати не менше 12).

Для прогнозування чистого доходу було використано показники, які наведено у табл. 3.2.

Таблиця 3.2

Вихідні дані для прогнозування обсягу чистого доходу підприємства ТОВ «ПМК» різними методами на 2020 рік

Показник	Умовні позначення	2017	2018	2019	2020
Чистий дохід у звітному періоді, тис.грн.	ЧД	120363,6	149534,9	163804,9	-
Ланцюговий темп росту чистого доходу	Трл	-	-	1,095	1,095
Середньорічний темп росту чистого доходу	Тс	-	-	1,167	1,167
Чисельність працюючих, осіб	Ч	55	56	59	60
Коефіцієнт еластичності зміни доходу від зміни чисельності працюючих	$Ke = \frac{T_{ЧД_С}}{T_{Ч_С}}$	1,126			

В табл. 3.2. приведено три варіанти розрахунку прогнозного обсягу доходу, однак кожен підхід до прогнозування відрізняється своєю точністю.

Найбільш точним є той підхід, який може врахувати найбільшу кількість факторів – у нашому випадку це факторно-аналітичний метод. Менш точними є методи прогнозування на основі ланцюгового та середнього темпу росту. Метод на основі ланцюгового темпу росту дає можливість врахувати найбільш оперативні тенденції у зміні показника, метод на основі середнього темпу росту забезпечує врахування довгострокових усереднених ретроспективних тенденцій зміни показника, що склалися у попередніх періодах. При цьому, якщо зміна показника носить стабільний характер (плавно зростає або плавно спадає), то перевага віддається методу на основі використання ланцюгового темпу росту, або ж використання обох методів має паритетне значення. Якщо ж навпаки, зміна показника має варіаційний характер (в одних періодах спадання, в інших – зростання), перевага однозначно віддається методу на основі використання середнього темпу росту.

Варто відмітити, що на 2020 рік чисельність персоналу запланована на рівні 60 осіб (розширення штату на 1 особу). Результати планування чистого доходу за різними методами наведено у табл. 3.3.

Таблиця 3.3

Прогноз обсягу чистого доходу підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік

Показник	Умовні позначення	2020 (прогноз)
Планування за допомогою ланцюгового темпу росту		
Плановий чистий дохід, тис.грн.	$ЧД_{п1} = ЧД_{2019} * Тр_{л}$	179436,7
Планування за допомогою середнього темпу росту		
Плановий чистий дохід, тис.грн.	$ЧД_{п1} = ЧД_{2019} * Тс$	191092,1
Планування за допомогою факторно-аналітичного методу		
Плановий ланцюговий темп росту середньооблікової чисельності працюючих у 2020 році	$Т_{чл_пл} = \frac{Ч_{2020}}{Ч_{2019}}$	1,017
Плановий темп росту чистого доходу	$Т_{пл} = Т_{чл_пл} * Кс$	1,145
Плановий чистий дохід, тис.грн.	$ТО_{п3} = ТО_{2019} * Т_{пл}$	187267,9

Якщо умовно кожному методу експертно надати відповідні ступені значущості, то матимемо можливість для знаходження середньозваженого прогнозного значення чистого доходу, яке і приймемо за планове на 2020 рік.

Нижче в табл. 3.4 наведено розрахунок планового значення чистого доходу підприємства на 2020 рік.

Таблиця 3.4

Прогноз доходу підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік

Прогноз	Коефіцієнт значущості	Значення прогнозу, тис.грн.
Варіант 1	0,25	179436,7
Варіант 2	0,25	191092,1
Варіант 3	0,5	187627,9
План на 2020 рік		186446,2

Таким чином, планове значення чистого доходу в 2020 році очікується на рівні 186446,2 тис.грн. Тепер перейдемо до визначення планової собівартості реалізованих товарів.

Для прогнозування чистого доходу було використано показники, які наведено у табл. 3.5.

Таблиця 3.5

Вихідні дані для прогнозування обсягу собівартості реалізованих товарів підприємства ТОВ «ПМК» різними методами на 2020 рік

Показник	Умовні позначення	2017	2018	2019	2020
Собівартість реалізованих товарів у звітному періоді, тис.грн.	ЧД	96170,5	121123	137596	-
Ланцюговий темп росту собівартості	ТСВ _л	-	-	1,136	1,136
Середньорічний темп росту собівартості	ТСВ _с	-	-	1,196	1,196
Коефіцієнт еластичності зміни собівартості від зміни доходу	$Ke = \frac{ТСВ_c}{Тчд_c}$	1,025			

Для визначення собівартості факторно-аналітичним методом знайдено коефіцієнт еластичності як відношення середньорічного темпу зростання чистого доходу до середньорічного темпу зростання собівартості. Результати планування чистого доходу за різними методами наведено у табл. 3.6.

Таблиця 3.6

**Прогноз обсягу собівартості реалізованих товарів
підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік**

Показник	Умовні позначення	2020 (прогноз)
1	2	3
Планування за допомогою ланцюгового темпу росту		
Плановий обсяг собівартості, тис.грн.	$СВ_{п1} = СВ_{2019} * ТСВ_{л}$	156309,3
Планування за допомогою середнього темпу росту		
Плановий обсяг собівартості, тис.грн.	$СВ_{п1} = СВ_{2019} * ТСВ_{с}$	164584,3
Плановий темп росту чистого доходу у 2020 році	$\frac{T_{то_пл} = TO_{2020}}{TO_{2019}}$	1,138

Продовження табл. 3.6

1	2	3
Планування за допомогою факторно-аналітичного методу		
Плановий темп росту собівартості	$T_{пл} = T_{то_пл} * K_e$	1,167
Планова собівартість, тис.грн.	$СВ_{п3} = СВ_{2019} * T_{пл}$	160582,8

Визначення планового значення собівартості реалізованих товарів відбувається за тією ж методикою, що і визначення чистого доходу – здійснюється розрахунок середньозваженого прогнозного значення собівартості реалізованих товарів (табл. 3.7).

Таблиця 3.7

**Прогноз собівартості реалізованих товарів
підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік**

Прогноз	Коефіцієнт значущості	Значення прогнозу, тис.грн.
---------	-----------------------	-----------------------------

Варіант 1	0,25	156309,3
Варіант 2	0,25	164584,3
Варіант 3	0,5	160582,8
План на 2020 рік		160514,8

Таким чином, планове значення собівартості реалізованих товарів ми приймаємо на рівні 160514,8 тис.грн.

2. Визначення планового обсягу запасів товарно-матеріальних цінностей та товарної дебіторської заборгованості.

Планування обсягу запасів товарно-матеріальних цінностей та товарної дебіторської заборгованості на підприємстві, що досліджується, здійснюватимемо за допомогою використання середнього періоду обороту відповідних статей оборотних активів та визначених планових обсягів собівартості та чистого доходу.

Нижче в табл. 3.8 наведено приклад розрахунку планового значення виробничих запасів, запасів готової продукції та товарних запасів.

Для розрахунку планового нормативу запасів використано плановий показників собівартості реалізованих товарів та фактичне значення періоду обороту запасів.

Відмітимо, що в процесі планування фактичний період обороту запасів вважали за плановий, оскільки у 2020 році не передбачається змін у політиці планування запасів на підприємстві.

Таблиця 3.8

Плановий норматив запасів товарів на ТОВ «ПМК» на 2020 рік

Показник	Алгоритм	2017	2018	2019	2020 (прогноз)
Середньорічна вартість товарних запасів, тис.грн.	T	978,7	1006,3	1653,5	-
Собівартість реалізованих товарів, тис.грн.	СВ _ф	96170,5	121123,3	137596,1	
Середній період	ПО _Т =	3,59			

обороту товарів, дн.	$\frac{\sum Z_{2017-2019}}{\sum CB_{2017-2019}} \times 360$		
Планова собівартість реалізованих товарів, тис.грн.	$CB_{пл}$	-	160514,8
Плановий норматив товарних запасів, тис.грн.	$\frac{ВЗ_{пл} = PO_T \times CB_{пл}}{360}$	-	1599,9

Як свідчать проведені розрахунки, у 2020 році плановий норматив товарних запасів – 1599,9 тис.грн.

Планування нормативу товарної дебіторської заборгованості здійснюється за тією ж самою методикою, що і планування нормативів ТМЦ, лише за основу планових розрахунків береться планове значення чистого доходу від реалізації у 2020 році (табл. 3.9).

Таблиця 3.9

Плановий норматив товарної дебіторської заборгованості

на підприємстві ТОВ «ПМК» на 2020 рік

Показник	Алгоритм	2017	2018	2019
Середньорічна вартість товарної дебіторської заборгованості, тис.грн.	ДЗ	4098,2	5914,0	8483,8
Чистий дохід від реалізації продукції, тис.грн.	ЧД	120363,6	149534,9	163804,9
Середній період обороту товарної дебіторської заборгованості, дн.	$\frac{ПО_{ДЗ} = \sum ДЗ_{2017-2019}}{\sum ЧД_{2017-2019}} \times 360$		15,35	
Плановий чистий дохід на 2020 рік, тис.грн.	$ЧД_{пл} = TO_{пл} * (1 - Српдв),$ де Српдв – середній рівень ПДВ у доході (Ррпдв = 0,1421)		186446,2	
Плановий норматив товарної дебіторської	$\frac{ДЗ_{пл} = PO_{ДЗ} \times ЧД_{пл}}{360}$		7951,3	

заборгованості, тис.грн.		
--------------------------	--	--

Таким чином, плановий норматив дебіторської заборгованості на 2020 рік складає 7951,3 тис.грн.

3. Планування інших оборотних активів, іншої поточної дебіторської заборгованості та дебіторської заборгованості за розрахунками методом прямого розрахунку. Визначення планового нормативу залишків інших оборотних активів, іншої поточної дебіторської заборгованості та дебіторської заборгованості не може бути здійснене з використанням їх оборотності, оскільки дані статті балансу відображають залишки коштів, які прив'язуються до іншої операційної діяльності, або ж до особливостей проведення розрахункових операцій на підприємстві. Тому планування обсягу наведених статей оборотних активів найбільш доцільно здійснювати, застосовуючи прямий метод.

Відомо, що до складу дебіторської заборгованості за виданими авансами належать грошові кошти, що проплачені у формі передплат постачальникам сировини. До складу дебіторської заборгованості по розрахункам з бюджетом належить переплата в бюджет коштів по ПДВ, податку на прибуток та інших платежах й зобов'язаннях підприємства.

До складу іншої поточної дебіторської заборгованості відноситься заборгованість орендаторів складських площ.

До складу інших оборотних активів ТОВ «ПМК» належать видані підзвітні суми з каси підприємства.

Таким чином, ми бачимо, що в цілому передбачити заздалегідь на рік зміну наведених статей оборотних активів досить складно, тому за плановий норматив їх залишку візьмемо їх фактичні середньорічні значення за 2019 рік, а саме:

- дебіторська заборгованість за розрахунками:
з бюджетом – 35,3 тис.грн.;
за виданими авансами – 385,6 тис.грн.;

- інша поточна дебіторська заборгованість – 3533 тис.грн.;
- гроші та їх еквіваленти – 2526,5
- інші оборотні активи – 750,4 тис. грн.

4. Визначення планового нормативу залишків грошових коштів.

Планування нормативу грошових коштів здійснюється виходячи з необхідності у формуванні двох основних складових засобів платежу:

- страховий запас грошових коштів, що визначається необхідністю наявності на рахунку певного мінімального нормативу залишку грошових коштів, які можуть терміново знадобитися для здійснення невідкладних платежів;
- поточний (операційний) запас, що формується в результаті обороту грошових коштів на рахунку підприємства.

Визначення страхового запасу грошових коштів формується виходячи з варіації грошового обороту за кожен банківський день. Визначення поточного запасу грошових коштів базується на рівні платіжного обороту за кожен банківський день роботи.

Визначення потреби підприємства у грошових активах на 2020 рік наведено в табл. 3.10.

Таблиця 3.10

Планова потреба у грошових активах підприємства

ТОВ «ПМК» на 2020 рік

№ з/п	Показники	Алгоритм	2019 рік	План на 2020 рік
Розрахунок поточного запасу готівкових коштів				
1	Чистий дохід від реалізації, тис.грн	ЧД	163804,9	
2	Середні залишки грошей та їх еквівалентів (ЗГК)	ЗГК	2526,5	
3	Період обороту ГК	$ПО_{ГК} = ЗГК / ЧД * 360$	5,6	
4	Плановий чистий дохід, тис.грн	$ЧД_{пл}$		186446,2

5	Планова потреба у поточному запасі грошей та їх еквівалентів, тис.грн	$\text{ОАпзгк}_{\text{пл}} = \text{ПО}_{\text{ГК}} * \frac{\text{ЗОД}_{\text{пл}}}{360}$	2875,7
Розрахунок страхового запасу готівкових коштів			
6	Варіація надходження ГК, %	$V_{\text{н}}$	7,1
7	Варіація витрачання ГК, %	$V_{\text{в}}$	7,4
8	Планова потреба у страховому запасі ГК, тис.грн	$\text{ОАсзгк}_{\text{пл}} = \text{ОАпзгк}_{\text{пл}} * (V_{\text{н}} + V_{\text{в}}) / 100$	417,0
9	Загальна потреба у ГК, тис.грн	$\text{ОАгк} = \text{ОАпзгк}_{\text{пл}} + \text{ОАсзгк}_{\text{пл}}$	3292,7

Отже, плановий норматив запасу вільних засобів платежу на 2020 рік становить 3292,7 тис.грн.

Тепер, коли відомі всі планові обсяги основних елементів оборотних активів ТОВ «ПМК», можна визначити загальну потребу у формуванні оборотних активів підприємства на 2020 рік (табл. 3.11).

Таблиця 3.11

**Плановий обсяг оборотних активів
підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік (середньорічні значення), тис.грн**

Стаття оборотних активів	2019 (факт)	2020 (план)	Приріст, (+/-)
Запаси товарів	1653,5	1599,9	-53,6
Дебіторська заборгованість товарного характеру	8483,8	7951,3	-532,5
Аванси видані	385,6	385,6	0,0
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	35,3	35,3	0,0
Інша поточна дебіторська заборгованість	3533,0	3533,0	0,0
Всього дебіторська заборгованість	12437,7	11905,2	-532,5
Грошові кошти та їх еквіваленти	2526,5	3292,7	766,2
Інші оборотні активи	750,4	750,4	0,0
<i>Всього оборотних активів</i>	<i>17368,0</i>	<i>17548,1</i>	<i>180,1</i>

Наступним кроком є обґрунтування планових обсягів сукупних активів. Для цього згрупуємо значення необоротних та оборотних активів (табл. 3.12).

Таблиця 3.12

**Плановий обсяг та структура активів
підприємства ТОВ «ПМК» на 2020 рік, тис.грн**

Стаття активів	2020 (план)	
	тис.грн	%
1	2	3
Нематеріальні активи:	8441,2	10,8
первісна вартість	11755	15,0
Знос	3313,8	4,2
Основні засоби:	50177,7	64,2
первісна вартість	65855,7	84,2
Знос	15678	20,0
Інші необоротні активи	2027,8	2,6
Необоротні активи разом	60646,6	77,6

Продовження табл. 3.12

1	2	3
Запаси товарів	1599,9	2,0
Дебіторська заборгованість товарного характеру	7951,3	10,2
Аванси видані	385,6	0,5
Дебіторська заборгованість за розрахунками з бюджетом	35,3	0,045
Інша поточна дебіторська заборгованість	3533	4,5
Всього дебіторська заборгованість	11905,2	15,2
Грошові кошти та їх еквіваленти	3292,7	4,2
Інші оборотні активи	750,4	1,0
Всього оборотних активів	17548,1	22,4
Разом активи	78194,8	100,0

На 2020 рік плановий обсяг активів складе 78194,8 тис.грн., у т.ч. необоротні активи складуть 60646,6 тис.грн, оборотні активи – 17548,1 тис.грн. В плановій структурі активів на необоротні активи припадатиме 77,6%, на оборотні – 22,4%.

Отже, на підставі проведених планово-економічних розрахунків можна сказати, що на 2020 рік плановий норматив обсягу необоротних активів складе 60646,6 тис.грн, у т.ч. 8441,2 тис.грн становитимуть нематеріальні активи, 50177,7 тис.грн складатимуть основні засоби, інші необоротні активи не зміняться та складуть 2027,8 тис.грн. Плановий норматив оборотних активів становить 17548,1 тис.грн. Заплановане зменшення обсягу оборотних активів становить визначає відсутність додаткової потреби у фінансуванні оборотних активів та пошук відповідних джерел фінансування. На 2020 рік плановий обсяг активів складе 78194,8 тис.грн. В плановій структурі активів на необоротні активи припадатиме 77,6%, на оборотні – 22,4%.

ВИСНОВКИ ТА ПРОПОЗИЦІЇ

Активи являють собою ресурси для здійснення фінансово-господарської діяльності підприємства, що належать йому, мають свою вартість, яка зафіксована у його балансі, є елементом системи фінансового управління та використання яких передбачає отримання відповідних економічних вигод.

На основі проведено аналізу, можна сказати, що обсяги активів підприємства мають постійну тенденцію до зростання. Оборотні активи зростають досить швидко переважно за рахунок зростання товарної та іншої поточної дебіторської заборгованості. Необоротні активи збільшуються в основному за рахунок інвестування коштів підприємства у основні засоби, які займають у структурі необоротних активів 82%. В структурі товарних запасів переважають пшениця, борошно та макаронні вироби. Фінансова структура

оборотних активів, враховуючи юридичну природу договорів з покупцями та постачальниками, відповідає потребам розвитку підприємства. Впродовж 2017-2019 років можна помітити тенденцію до постійного зростання частки пшениці та борошна, зменшення частки макаронних виробів та насіння.

Прибутковість діяльності дозволяє трансформувати фінансову структуру оборотних активів в напрямку зростання їх ліквідності. Коефіцієнт забезпеченості ліквідними активами протягом 2017-2019 років перебуває на досить низькому рівні, так як оборотні активи складають 15-20 % від загального обсягу активів. Слід також зазначити, що цей показник поступово знижується – за три роки він знизився на 0,053. Загальний коефіцієнт покриття збільшувався протягом трьох досліджуваних років з 0,303 до 1,077. Загалом його оптимальне значення для підприємства знаходиться на рівні 1-2, тобто можна зробити висновок про те, що в деяких періодах спостерігається навіть дуже низьке значення цього показника, що свідчить про недостатню здатність для даного торговельного підприємства покривати свої поточні зобов'язання за рахунок наявних оборотних активів.

У 2018 році порівняно з 2017 роком за рахунок зниження оборотності оборотних активів на 1,602 пункти рентабельність оборотних активів знизилася на 16,8%. За рахунок зростання рентабельності реалізації на 0,004 пункти рентабельність оборотних активів збільшилась на 4,8%. У 2019 році порівняно з 2018 роком можна було спостерігати наступні тенденції у впливі факторів: за рахунок зниження оборотності рентабельність оборотних активів знизилася на 25,5%, за рахунок зменшення рентабельності реалізації на 0,024 пункти рентабельність оборотних активів знизилась на 22,6%. Фактори зниження оборотності та прибутковості діяльності негативно позначилися на ефективності планування активів. Проте, в даному випадку, справедливим і більш коректним буде зворотне твердження – погіршення ефективності планування активів впливає на зниження їх оборотності, а відповідно, і рентабельності реалізації. Період обороту оборотних активів впродовж 2017-2019 років постійно зростав переважно за рахунок збільшення тривалості

обороту дебіторської заборгованості покупців. У 2018 році товарна дебіторська заборгованість зросла на 2,0 дні і склала 14,2 днів, у 2019 році – зросла на 4,4 дні і склала 18,6 днів. Зростання періоду обороту оборотних активів теоретично може розглядатися як негативний фактор по відношенню до ефективності планування активів. Це зумовлено заморожуванням в запасах і дебіторській заборгованості коштів, які могли б бути використані.

На підставі проведених планово-економічних розрахунків можна сказати, що на 2020 рік плановий норматив обсягу необоротних активів складе 60646,6 тис.грн, у т.ч. 8441,2 тис.грн становитимуть нематеріальні активи, 50177,7 тис.грн складатимуть основні засоби, інші необоротні активи не зміняться та складуть 2027,8 тис.грн. Плановий норматив оборотних активів становить 17548,1 тис.грн. Заплановане зменшення обсягу оборотних активів становить визначає відсутність додаткової потреби у фінансуванні оборотних активів та пошук відповідних джерел фінансування. На 2020 рік плановий обсяг активів складе 78194,8 тис.грн. В плановій структурі активів на необоротні активи припадатиме 77,6%, на оборотні – 22,4%.

Процес планування активів на досліджуваному підприємстві не є оптимальним, а тому потребує вдосконалення. Виходячи з аналізу процесу планування активів було визначено напрями його удосконалення: 1) автоматизація процесів планування, що підвищить оперативність та гнучкість планування (передбачає впровадження додаткового модуля «Бюджетування» в існуючій управлінській інформаційній системи 1С 8.2); 2) розробка в межах системи 1С бюджетних та звітних форм для автоматизованого планування активів (передбачає створення спеціальних звітних форм, які дають розуміння формування та виконання бюджету); розробка положення про планування з урахуванням автоматизації даного процесу в 1С:8.2, що має на меті забезпечення вчасності та достовірності інформації в 1С. Розробка відповідного інструментарію можлива на базі 1С. З цією метою пропонується залучити фахівців з компанії ТОВ «Ітек Голд», які є дистрибутором продукту

1С в Україні. Загальний бюджет витрат на реалізацію цих заходів складе 120 тис.грн.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Бланк І.О. Управління фінансами підприємств: [підруч.] / І. О. Бланк, Г. В. Ситник. – К.: КНЕУ, 2012. – 780 с.
2. Блейчик І.М. Особливості фінансового управління майном в умовах кризи // Вісник Тернопільської академії управління, 2015. – №2. – с. 54-59.
3. Бородавкін А.Н., Моляков Д.С., Сорока Р. Методологічні основи управління оборотними активами / А.Н. Бородавкін // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/soc_gum/knp/179/knp179_31-33.pdf
4. Бурбело О.А. Оцінка ефективності використання оборотних активів [Текст] / О.А. Бурбело, О.І. Зуєва // Економіка АПК. – 2017. – №11. – С.50-53.
5. Бурик А.Ф. Планування діяльності підприємства: навч. посіб. / А. Ф. Бурик. – К.: ЦУЛ, 2016. – 260 с.
6. Василенко Л.Т. Фінанси підприємств у схемах і таблицях [Текст]: наочний навч. посіб. / Л. Т. Василенко, Л. В. Гут, О. П. Оксеєнко. – К.: Дакор, 2016. – С. 65.
7. Власова Н.О. Чинники формування оборотних активів підприємств роздрібної торгівлі [Текст] / Н.О. Власова, М.В. Чорна, О.В. Михайлова // Актуальні проблеми економіки. – 2017. – №8. – С.156-163.
8. Володькіна М.В. Економіка промислового підприємства: навчальний посібник / М. В. Володькіна. – К.: Центр навчальної літератури, 2014. – 196 с.
9. Гаркуша Н.М., та ін. Класифікація матеріальних оборотних активів у системі управління підприємством / Н.М. Гаркуша, І.В. Руденко // Економіка підприємства, 2018. – №12. – С. 288-293.
10. Гиль О.О. Економіка та організація діяльності об'єднань підприємств: навч. посіб. / О. О. Гиль. – К.: Ліра-К, 2015. – 248 с.
11. Господарський кодекс України: Закон України №436-IV від 16.01.2016 р. [електронний ресурс] – режим доступу: www.rada.gov.ua

12. Грибик І.І. Економіка та управління підприємством: теорія і практика: навч. посіб. / І. І. Грибик. – К.: Ліра-К, 2016. – 428 с.
13. Гринюк І. Економічна сутність оборотних активів та їх типологія / І. Гринюк // *Agricultural and Resource Economics: International Scientific E-Journal*, 2016. – №4. – С. 64-74
14. Губарик О.М. Оборотні активи в управлінському обліку підприємства / О.М. Губарик // *АгроСвіт*. – 2017. – № 20. – С. 25-28.
15. Губіна І.А. Аналіз оборотного капіталу / І.А. Губіна // *Світ бухгалтерського обліку*, 2015. – №3. – С.71-76
16. Гусева О. Оцінка джерел фінансування поточних активів торговельних підприємств // *Торгівля і ринок України: Тематичний збірник наукових праць з проблем торгівлі і громадського харчування*. Випуск 10. Том 3. – Донецьк: ДонДУЕТ, 2014. – С.159-168.
17. Демченко Т.А. Економічна суть оборотних активів і проблеми їх визнання й класифікації [Текст] / Т.А. Демченко // *Актуальні проблеми економіки*. – 2015. – №12. – С.175-180.
18. Домбровська Н.Р. Економічна квінтесенція та класифікація оборотних активів підприємства / Н. Р. Домбровська // *Глобальні та національні проблеми економіки*. – 2017. – №17. – Режим доступу до статті: <http://global-national.in.ua/issue-17-2017>
19. Донін Є.О. Особливості сучасних підходів щодо специфіки класифікації оборотних активів підприємства / Є.О. Донін // *Економіка і організація управління*, 2018. – № 1. – С. 75-85.
20. Драгун Л.М., та ін. Удосконалення аналізу ефективності використання обігових коштів підприємства / В.Ф. Шевченко, О.Л. Бондаренко // *Фінанси України*, 2014. – №12. – С. 12-25.
21. Дудчик О.Ю. Управління платоспроможністю та ліквідністю підприємств сфери інформації та телекомунікації та формування системи їх забезпечення / О.Ю. Дудчик // *Економіка і суспільство*, 2017. – №13. – С. 1088-1095.

22. Жук О. С. Оцінка стану та структури активів підприємства / О. С. Жук // Наукові записки Національного університету «Острозька академія», 2016. – № 3 (31). – С. 16-20.
23. Зайцева І.Ю. Класифікація нематеріальних активів за групами та ознаками / І. Ю. Зайцева, Н. С. Ситник // Вісник економіки транспорту і промисловості. – 2016. – Вип. 54. – С. 387-394.
24. Капаруліна І.М. Розвиток підприємства: концепція і технологія дослідження: монографія / І. М. Капаруліна. – К.: ЦУЛ, 2015. – 432 с.
25. Ковальчук Н.О. Нормування оборотних активів як одна з передумов підвищення ефективності діяльності вітчизняних підприємств [Текст] / Н.О. Ковальчук // Фінансово-економічне, обліково-аналітичне та організаційно-правове забезпечення відтворювальних процесів на шляху до економіки знань: матеріали Міжнар. наук.-практ. інтернет-конф. / МФУ, БДФА [та ін.]. – Чернівці: [БДФА], 2016. – С. 277-279.
26. Ковальчук Н.О. Особливості управління оборотними активами на вітчизняних підприємствах [Текст] / Н.О. Ковальчук // Науковий вісник. Економічні науки: [зб. наук. пр.] / МФУ, БДФА; [гол. ред. В. В. Прядко]. – Чернівці: Золоті литаври, 2016. – Вип.1. – С. 99-107.
27. Колодяжна К.А. Управління оборотними коштами і їхня роль в діяльності торгових підприємств // Торгівля і ринок: Збірник наук.праць. – К. – 2015, вип. 28 Т.2. – С.76-82.
28. Колосок А.М. Підходи до визначення сутності необоротних активів підприємства та шляхи поліпшення їх використання / А. М. Колосок, О. М. Петрук // Вісник Одеського національного університету. Серія: Економіка, 2016. – №3. – С. 55-59.
29. Косянчук Т.Ф. Економічна діагностика: навч. посіб. / [Косянчук Т. Ф., Лук'янова В. В., Майорова Н. І., Швид В. В.]. – К.: Ліра-К, 2016. – 452 с.
30. Лисьонкова Н.М., та ін. Підвищення ефективності управління оборотними активами підприємства / Н.М. Лисьонкова, В.Ю. Захарчук // Приазовський економічний вісник, 2018. – №5. – С. 354-358.

31. Маргасова В.Г. Стратегія управління оборотним капіталом / В. Г. Маргасова // Вісник Національної академії державного управління при Президентові України. – 2016. – № 4. – С. 218–224.

32. Маргасова В.Г. Аналіз існуючих методів управління оборотними активами підприємства / В. Г. Маргасова // Вісник Українського державного університету водного господарства та природокористування. Зб. наук. пр. – 2017. – Вип. № 1 (20). – С. 254 –259.

33. Мельничук К.С. Управління оборотними активами підприємства як необхідна складова забезпечення їх ефективної діяльності / К. С. Мельничук // Наука й економіка. – 2016.– № 4 (16). – Т. 2. – С.108-112.

34. Назаренко О.Ф. Стан та тенденції структури оборотних коштів промислових підприємств в Україні / О. Ф. Назаренко // Актуальні проблеми економіки, 2016. – №6. – С. 53-62.

35. Національне Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 1: Загальні вимоги до фінансової звітності. [Електронний ресурс]. Режим доступу <http://www.nibu.factor.ua/ukr/info/instrbuh/npsbu1/>

36. Носов П.Л. Сучасна класифікація оборотних активів / П. Л. Носов, Г. І. Купалова // Економіка і держава. – 2017. – №7. – С. 43-46.

37. Нусінов В.Я. Эффективность использования оборотных средств предприятий: моногр. / В. Я. Нусінов, Г. А. Семенов, С. Я. Салыга. – Кривой Рог: Издательский дом, 2014. – 432 с.

38. Осадчук Д. Сутність та склад оборотних активів підприємства / Осадчук Д. // Матеріали Всеукраїнської студентської науково-технічної конференції «Природничі та гуманітарні науки. Актуальні питання», 20-21 квітня 2016 року – Т.: ТНТУ, 2016 – Том 2. – С. 59.

39. Римарчук А.М. Економічна сутність оборотних активів та їх класифікація / А. М. Римарчук // Формування ринкових відносин в Україні [Текст]. – 2018. – №7 (110). – С. 64-70.

40. Сикора И. Особенности методики оценки оборотных активов на производственных предприятиях / И. Сикора // Бухгалтерский учет и аудит, 2016. – № 9.- С.13-19.

41. Сословський В.Г. Вибір методу планування оборотних активів підприємств / В. Г. Сословський, І. О. Лисненко // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: http://archive.nbuv.gov.ua/portal/Soc_Gum/Fkd/2018_2/part1/24.pdf

42. Стоянова-Коваль С.С. Оборотні активи аграрних підприємств: економічна сутність та науково-методичні підходи до специфіки їх класифікації / С. С. Стоянова-Коваль, О. М. Стоянова // Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія: Міжнародні економічні відносини та світове господарство. – 2016. – Вип. 10 (2). – С. 100-105.

43. Хорунжак Н.М. Понятійна сутність необоротних активів і проблеми її ідентифікації / Н. М. Хорунжак / Глобальні та національні проблеми економіки, 2017. – №19. – С. 554-558.

44. Чубка О.М. Оцінка методів управління оборотними активами промислових підприємств / О. М. Чубка, О. М. Рудницька // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://ena.lp.edu.ua:8080/bitstream/ntb/2485/1/64.pdf>

45. Чубка О.М. Оцінка методів управління оборотними активами промислових підприємств / Чубка О.М., Рудницька О.М. // Економіка і ринок: облік, аналіз, контроль, 2017. – №12. – С.440-445.

46. Чухно І.С. Удосконалення системи обліку, контролю і аналізу ефективного використання оборотних активів підприємства / І. С. Чухно, С. В. Рилєєв. // [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://intkonf.org/udoskonalennya-obliku-kontrolyu-i-analizu-oborotnih-aktiviv-pidpriemstva>.